

Deti, mládež a drogy

PhDr. Marianna Pétiová, PhD.

ÚVOD

Užívanie nelegálnych drog patrí v súčasnosti k najpálčivejším celospoločenským problémom takmer vo všetkých štátoch na svete. Otázkami ako ochrániť mladých ľudí od experimentovania s drogami a ako pomôcť tým, ktorých si už drogy podmanili sa zaoberajú nielen odborníci, ale i širšia verejnosť. Je potrebné si uvedomiť, že na Slovensku patria k najfrekvencovanejším drogám alkohol a tabak. Výskumné úlohy riešené na Ústave informácií a prognóz školstva v predchádzajúcich rokoch poukazujú na fakt, že sa zvyšuje počet mladých ľudí mladších ako 18 rokov konzumujúcich alkoholické nápoje a znižuje sa aj vek respondentov pri prvom experimentovaní s nelegálnymi drogami. Pracovníci Ústavu informácií a prognóz školstva v Bratislave riešili v roku 2009 dve výskumné úlohy zamerané na problematiku konzumácie legálnych a nelegálnych drog u detí a mládeže v Slovenskej republike. Prvý výskum mapoval situáciu na základných a stredných školách a druhý nadväzoval na výskumy názorov a postojov mladých ľudí ku konzumácii legálnych a nelegálnych drog, ktoré sa na tomto pracovisku riešia v pravidelných ročných intervaloch už od roku 1995. V krátkosti sú touto formou prezentované len najdôležitejšie výsledky z obidvoch záverečných správ.

1. Konzumácia legálnych a nelegálnych drog u žiakov základných škôl

Realizácia výskumu zameraného na konzumáciu legálnych a nelegálnych drog u žiakov druhého stupňa základných škôl a všetkých typov stredných škôl nadväzuje na výskumy realizované v rokoch 2001 a 2003 a zároveň vyplýva z Národnej protidrogovej stratégie na obdobie 2009 až 2012. Výskumná úloha má kontinuálny charakter a jej cieľom je zachytiť a porovnať celkové vývojové trendy názorov a postojov žiakov základných a stredných škôl týkajúcich sa konzumácie legálnych a nelegálnych drog. Dotazník je tvorený tak, aby bola zachovaná kontinuita v oblastiach fajčenia tabakových výrobkov a konzumácie alkoholu z rokov 2001 a 2003 a je doplnený o otázky mapujúce názory a postoje tejto vekovej skupiny zamerané na problematiku užívania nelegálnych drog.

Cieľom výskumu je zistiť situáciu týkajúcu sa fajčenia tabakových výrobkov, konzumácie alkoholu a užívania nelegálnych drog u detí a mládeže vo veku od 10 do 18 rokov. Vo vzťahu k skúsenostiam mladých ľudí je analyzované ich rodinné prostredie a rovesnícke skupiny s cieľom poukázať tak na ich vplyv pri vytváraní postojov dieťaťa k týmto negatívnym spoločenským javom. Získané výsledky výskumu je možné navzájom porovnávať a poukázať na rozdiely medzi žiakmi základných a stredných škôl.

1.1 Charakteristika výskumného súboru

Súbor žiakov II. stupňa základných škôl tvorí 1010 žiakov a miernu prevahu v ňom majú chlapci (50,7%) než dievčatá (49,3%). Výskum bol realizovaný v 7., 8 a 9. ročníkoch základných škôl, pričom vekové rozloženie žiakov vo výskumnom súbore je od 13 do 16 rokov. Najvyšší počet (37,8%) respondentov má 14 rokov a v nižšom počte sú zastúpení trinásť (30,2%) a pätnásťroční (28,7%) žiaci. Len veľmi malú časť výskumnej vzorky predstavujú respondenti vo veku 16 (2,5%) rokov. Jedným z triediacich znakov výskumného súboru žiakov základných škôl je zistenie najvyššieho vzdelania otca a matky. V súbore 1010 opýtaných má len základné vzdelanie 4,1% otcov a 3,9% matiek, pričom stredné vzdelanie bez maturity u otca uvádza 26,1% žiakov a u matky 23,3%. Stredné vzdelanie s maturitou má podľa vedomostí našich respondentov necelá polovica (49,6%) otcov a až 53,2% matiek. Vysokoškolské vzdelanie získalo 16,3% otcov a 18,6% matiek. Vzdelanie svojich otcov nevie uviesť 3,9% opýtaných, pričom je zaujímavé, že u matiek nedokáže na túto otázku odpovedať len 1,0% respondentov. Najviac oslovených žiakov základných škôl má trvalé bydlisko v malých mestách s počtom obyvateľov od 2 001 do 10 000 (28,0%) a v najmenších obciach (24,6%), kde je počet obyvateľov nižší než 2 000. Necelá pätina opýtaných žije v mestách s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000 (18,3%) a v najväčších aglomeračných jednotkách (17,1%), pričom najmenej, len 12,0% žiakov pochádza z miest s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000. Vo výskumnom súbore sú zastúpené všetky kraje SR, avšak najvyšší počet respondentov žije v Bratislavskom kraji (16,6%) a približne 12,0% opýtaných pochádza z Nitrianskeho (12,5%), Trenčianskeho (12,4%), Košického (12,0%), Prešovského (11,9%), Žilinského a Banskobystrického kraja (zhodne po 11,7%). Najmenej oslovených žiakov základných škôl (11,2%) má trvalé bydlisko v Trnavskom kraji.

1.2 Fajčenie tabakových výrobkov

Tabak má medzi drogami výnimočné postavenie, pretože spoločne s alkoholom patrí k tzv. legálnym drogám, ktoré sú predávané voľne a bez obmedzenia. Jeho vysoká miera zneužívania a ťažké zdravotné dôsledky zaraďujú tabakizmus medzi najzávažnejšie celosvetové problémy.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že v skupine žiakov základných škôl fajčí denne 7,9% respondentov fajčí a 9,2% opýtaných si zapáli cigaretu občas. K nefajčiarom v súčasnosti patrí 85,1% žiakov základných škôl, pričom v tejto skupine viac než tretina (33,9%) už niekedy v živote skúsila fajčiť a 13,3% opýtaných sa priznalo, že predtým fajčili, ale už prestali. Nikdy neexperimentovalo s fajčením tabakových výrobkov 35,7% respondentov.

Žiaci základných škôl, ktorí fajčia denne, uvádzajú najfrekventovanejšiu spotrebu 3 (15,6%), 5 (28,6%) až 10 (20,8%) cigariet, avšak opýtani, ktorí si cigaretu zapália len občas vyfajčia najčastejšie 5 (29,5%), 10 (30,8%) až 20 (7,7%) cigariet týždenne.

Príležitostne fajčí 12,1% u chlapcov a 6,2% dievčat, avšak každý deň si zapáli cigaretu 8,6% dievčat a 7,2% chlapcov. K nefajčiarom patrí 80,6% chlapcov a 85,1% dievčat, pričom v tejto skupine zhodne viac než tretina opýtaných u oboch pohlaví (chlapci: 34,2%, dievčatá: 33,5%) fajčenie cigariet už

niekedy vyskúšali a 14,6% chlapcov a 11,8% dievčat priznáva, že kedysi fajčili, ale už s tým skončili. Ešte nikdy s fajčením tabakových výrobkov neexperimentovalo 31,8% chlapcov a 39,8% dievčat. Rozdiely medzi obidvomi pohlaviami sú pomerne malé, avšak vzhľadom na vek opýtaných možno tieto výsledky považovať za pomerne negatívne. Najsilnejší fajčiari sú opýtaní vo veku 16 rokov, pretože v tomto podsúbore bol zistený výrazne vyšší počet denných (16 rokov: 15,2%, 15 rokov: 7,9%, 14 rokov: 8,6%, 13 rokov: 6,2%) aj občasných (16 rokov: 27,3%, 15 rokov: 7,9%, 14 rokov: 9,4%, 13 rokov: 8,2%) fajčiarov a zároveň najnižší počet opýtaných, ktorí sú nefajčiari (16 rokov: 57,5%, 15 rokov: 84,1%, 14 rokov: 81,9%, 13 rokov: 85,69%). Najviac mladých ľudí ktorí priznávajú, že fajčenie jednorazovo vyskúšali má 14 rokov (36,3%, 13 rokov: 30,8%, 15 rokov: 35,5%, 16 rokov: 30,3%) a v skupine bývalých fajčiarov je najviac opýtaných vo veku 15 rokov (14,1%, 13 rokov: 11,8%, 14 rokov: 14,1%, 16 rokov: 3,0%). Ešte nikdy neskúšali fajčiť najmä najmladší respondenti (13 rokov: 43,0%, 14 rokov: 32,9%, 15 rokov: 34,5%, 16 rokov: 24,2%) a s ich zvyšujúcim sa vekom klesá aj počet opýtaných, ktorí nemajú túto negatívnu skúsenosť. Najvyšší počet pravidelných fajčiarov žije v Bratislavskom (12,5%), Trnavskom (12,3%), Trenčianskom (9,6%) a Nitrianskom (8,7%) kraji, pričom v Košickom (5,8%), Banskobystrickom (5,1%) a Žilinskom (4,2%) kraji si cigaretu zapáli každý deň približne 5,0% respondentov. Najmenej opýtaných, ktorí fajčia denne, pochádza z Prešovského (3,3%) kraja. Najvyšší počet príležitostných fajčiarov bol zaznamenaný u opýtaných s trvalým bydliskom v Trenčianskom (12,8%), Banskobystrickom (11,0%), Bratislavskom (10,7%), Košickom (9,9%) a Žilinskom (9,3%) kraji, pričom v Nitrianskom (7,1%) a Prešovskom (8,3%) kraji priznáva omnoho menej opýtaných, že si cigaretu zapália občas. Najnižší počet príležitostných fajčiarov – 3,5% pochádza z Trnavského kraja. K nefajčiarom patrí viac než 80,0% opýtaných žijúcich v Prešovskom (88,3%), Žilinskom (86,4%), Trnavskom, Košickom (zhodne po 84,2%), Nitrianskom (84,1%) a Banskobystrickom (83,9%) kraji, pričom v Bratislavskom (76,8%) a Trenčianskom (77,6%) kraji nefajčia len viac než tri štvrtiny žiakov základných škôl.

Od roku 2001 výrazne stúpol počet žiakov základných škôl, ktorí fajčia každý deň (2001: 2,9%, 2003: 3,5%, 2009: 7,9%), pričom bol zistený mierny pokles počtu opýtaných, ktorí si cigaretu zapália len občas (2001: 12,0%, 2003: 13,0%, 2009: 9,2%) alebo patria k nefajčiarom (2001: 85,1%, 2003: 83,5%, 2009: 82,9%).

1.2.1 Vek pri získavaní prvých skúseností s fajčením cigariet

Na otázku v akom veku začínajú mladí ľudia experimentovať s fajčením tabakových výrobkov odpovedalo 63,1% opýtaných, ktorí už fajčenie cigariet vyskúšali. Najnižší vek bol 5 (1,6%) a 6 (0,8%) rokov, pričom respondenti najčastejšie skúšali fajčiť vo veku 12 (26,5%) a 13 (22,9%) rokov. Z hlbšej analýzy je zrejmé, že vo veku nižšom ako 10 rokov vyskúšalo fajčenie 11,0% opýtaných, pričom u 10 (15,9%) a 11 (11,8%) ročných žiakov je tento počet ešte vyšší. V experimentovaní

s fajčením tabakových výrobkov prevažujú až do veku 12 rokov chlapci, neskôr, vo veku 12 až 15 rokov skúšajú častejšie fajčiť dievčatá.

1. 3 Konzumácia alkoholu

Alkohol je jednou z najstarších a zároveň aj najviac rozšírených drog. Spoločnosť ho vo veľkej miere toleruje aj napriek skutočnosti, že spôsobuje mnohé zdravotné a sociálne problémy. Najzávažnejším ochorením, ktoré zapríčiňuje je cirhóza pečene, rôzne psychózy a postupný úpadok inteligencie. Má negatívny vplyv na kardiovaskulárny systém a spôsobuje aj nádorové ochorenia. Alkohol sa vo veľkej miere podieľa na násilnej trestnej činnosti a spôsobuje mnoho závažných dopravných nehôd. Býva častou príčinou rozpadu rodín, pretože dokáže rodinu zlikvidovať nielen materiálne, ale najmä psychicky, čo má negatívny dopad na deti vyrastajúce v takomto prostredí. Z výsledkov výskumu je zrejmé, že necelé percento opýtaných pije alkohol denne a 10,1% žiakov základných škôl konzumuje tento druh nápojov aspoň raz týždenne. Z uvedeného je možné konštatovanie, že k častým konzumentom alkoholických nápojov patrí 10,9% žiakov základných škôl. Príležitostne siahne po poháriku až 59,2% respondentov a tretina (29,9 %) opýtaných priznala, že alkoholické nápoje nepije vôbec, pričom 17,0% opýtaných z tejto skupiny alkohol nechutí a 12,9% žiakov základných škôl ho ešte nikdy neochutnalo.

Alkoholické nápoje pije často 13,5% chlapcov 10,2 % dievčat, pričom k príležitostným konzumentom patria skôr dievčatá (59,8%) než chlapci (56,6%). Alkohol vôbec nepije zhodne tretina chlapcov (29,9%) a dievčat (30,0%), pričom dievčatá (14,1%, chlapci: 11,7%) z tejto skupiny častejšie než chlapci uvádzajú, že alkohol ešte nikdy neochutnali. Tieto zistenia považujeme vzhľadom na vek respondentov za alarmujúce.

Najstarší opýtaní pijú alkoholické nápoje často v omnoho vyššom počte než ostatní respondenti (16 rokov: 24,3%, 15 rokov: 12,1%, 14 rokov: 11,5%, 13 rokov: 7,5%), pričom konzumáciu alkoholu priznáva až 61,7% pätnásťročných žiakov a viac než polovica opýtaných z ostatných vekových skupín (13 rokov: 56,7%, 14 rokov: 59,4%, 16 rokov: 57,6%). Alkoholické nápoje vôbec nepije len 18,2% opýtaných vo veku šesťnásť rokov, necelá tretina žiakov vo veku 14 (29,1%) a 15 (26,2%) rokov a 35,8% najmladších respondentov. Najviac respondentov, ktorí alkoholické nápoje nepijú vôbec žije v Trnavskom (43,0%), Košickom (39,7%) a Prešovskom (35,8%) kraji. V nižšej miere alkohol nepijú ani žiaci pochádzajúci z Nitrianskeho (31,7%), Banskobystrického (27,2%), Žilinského (26,3%) a Bratislavského (21,4%) kraja, pričom v Trenčianskom kraji rovnako odpovedalo len 18,4% opýtaných. K pravidelným konzumentom alkoholických nápojov patrí viac než 60,0% opýtaných pochádzajúcich z Banskobystrického (67,8%), Trenčianskeho (67,2%), Žilinského (66,1%) a Bratislavského (61,3%) kraja, viac než polovica žiakov základných škôl s trvalým bydliskom v Nitrianskom (58,7%), Prešovskom (55,0%) a Košickom (50,4%) kraji, pričom v Trnavskom kraji uvádza túto frekvenciu konzumácie alkoholu 45,6% opýtaných. Častú konzumáciu alkoholu priznali

najmä žiaci základných škôl s trvalým bydliskom v Bratislavskom (17,3%), Trenčianskom (14,4%) a Trnavskom (11,4%) kraji, pričom v nižšom počte uvádzali túto frekvenciu aj respondenti žijúci v Košickom (9,9%), Nitrianskom (9,5%) a Prešovskom (9,1%) kraji. V najnižšom počte často pijú alkohol respondenti pochádzajúci zo Žilinského (7,6%) a Banskobystrického (5,1%) kraja. Z výsledkov prieskumu je zrejmé, že zvýšená konzumácia alkoholických nápojov je zistená u respondentov žijúcich v Trenčianskom a Bratislavskom kraji.

Žiaci základných škôl pijú najčastejšie pivo (30,3%) a približne štvrtina opýtaných dáva prednosť vínu (25,7%) alebo destilátom (23,4%). Likéry pije 19,3% oslovených žiakov základných škôl a 1,3% respondentov uvádza, že obľubujú iné druhy alkoholických nápojov, napr. rôzne miešané alkoholické nápoje a pod.

1.3.2 Nadmerná konzumácia alkoholu

Ešte nikdy sa neopilo až 61,8% žiakov základných škôl a jednorazové skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu má necelá pätina respondentov. Občas sa opije 17,1% opýtaných a necelé tri percentá oslovených žiakov základných škôl priznávajú, že pod vplyvom alkoholu bývajú často.

Po konzumácii alkoholu sa najčastejšie opijú chlapci, respondenti veku 16 rokov, neprospievajúci žiaci, opýtaní žijúci v najväčších mestách, žiaci s trvalým bydliskom v Bratislavskom kraji, respondenti žijúci v neúplných rodinách a v rodinách, kde chýbajú dobré vzájomné vzťahy. Zvýšená nadmerná konzumácia alkoholických nápojov je zistená aj u fajčiarov, respondentov, ktorí pijú alkoholické nápoje často, pričom preferujú pivo a tvrdý alkohol. Menej týchto negatívnych skúseností majú dievčatá, najmladší respondenti, opýtaní pochádzajúci z miest s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000, žiaci s trvalým bydliskom v Žilinskom a Banskobystrickom kraji, respondenti pochádzajúci z úplných a doplnených rodín, v ktorých sú vytvorené dobré vzájomné vzťahy a ich rodičia vždy majú poznatky o spôsobe prežívania voľného času svojich detí. Najmenej skúseností s nadmernou konzumáciou alkoholu majú nefajčiari a opýtaní, ktorí nepijú žiadne alkoholické nápoje, prípadne obľubu víno a likéry.

1.4 Osobné skúsenosti respondentov s užívaním nelegálnych drog

Z výsledkov výskumu vyplýva, že skúsenosti s užívaním nelegálnych drog priznáva 16,2% respondentov, pričom záporne odpovedá 82,6% respondentov a 1,2% oslovených žiakov základných škôl na túto otázku neodpovedá vôbec. Drogy vyskúšalo 18,9% chlapcov a 13,5% dievčat. S drogami omnoho častejšie než ostatní experimentujú najstarší opýtaní (16 rokov: 30,3%, 15 rokov: 18,6%, 14 rokov: 15,7%, 13 rokov: 13,1%) a respondenti pochádzajúci z najväčších miest na Slovensku (viac než 100 000: 21,4%, od 50 001 do 100 000: 15,7%, od 10 001 do 50 000: 14,6%, od 2 001 do 10 000: 13,8%, menej než 2 000: 16,9%). Najviac mladých ľudí, ktorí experimentujú s nelegálnymi drogami žije v Žilinskom (28,8%) a Bratislavskom (25,6%) kraji, v nižšom počte uvádzajú tieto negatívne skúsenosti aj respondenti pochádzajúci z Trenčianskeho (16,0%), Nitrianskeho (14,3%), Prešovského

(13,3%), Trnavského (10,5%) a Banskobystrického (10,2%) kraja. V najnižšej miere priznávajú experimentovanie s nelegálnymi drogami opýtaní s trvalým bydliskom v Košickom (7,4%) kraji.

1.4.1 Osoba, od ktorej mladí ľudia získali drogu pri prvom experimentovaní

Z výsledkov výskumu je zrejmé, že pri prvom experimentovaní získali žiaci základných škôl drogu najčastejšie od svojich kamarátov (66,0%). V nižšom počte respondenti uvádzajú, že drogu im poskytol aj spolužiak (17,3%), diler (7,4%), neznáma osoba (6,2%) alebo súrodenec (3,1%).

Dievčatá častejšie získali drogy od kamarátov (dievčatá: 68,2%, chlapci: 63,6%) a od dílera (dievčatá: 10,6%, chlapci: 5,2%), zatiaľ čo chlapcom ju vo vyššom počte sprostredkoval spolužiak (chlapci: 18,7%, dievčatá: 16,7%) alebo neznáma osoba (chlapci: 9,4%, dievčatá: 1,5%). Zaujímavé je zistenie, že od súrodenca získali prvú drogu zhodne asi 3,0% chlapcov (3,1%) aj dievčat (3,0%). Od kamaráta získali prvú drogu najmä respondenti žijúci v mestách s počtom obyvateľov od 2 001 do 50 000 (od 2 001 do 10 000: 73,7%, od 10 001 do 50 000: 77,8%, menej než 2 000: 56,1%, od 50 001 do 100 000: 68,5%, viac než 100 000: 59,4%), zatiaľ čo respondentom žijúcim v najväčších mestách ju vo vyššom počte ponúkol spolužiak (viac než 100 000: 24,3%, od 50 001 do 100 000: 15,9%, od 10 001 do 50 000: 11,1%, od 2 001 do 10 000: 10,5%, menej než 2 000: 20,0%) alebo súrodenec (viac než 100 000: 5,4%, od 50 001 do 100 000: 5,2%, od 10 001 do 50 000: 3,7%, od 2 001 do 10 000: 2,6%, menej než 2 000: 2,0%). Od neznámej osoby získali drogu najmä žiaci základných škôl pochádzajúci z najmenších obcí (menej než 2 000: 12,1%, od 2 001 do 10 000: 2,7%, od 10 001 do 50 000: 3,7%, od 50 001 do 100 000: 5,2%, viac než 100 000: 5,4%). Z uvedeného vyplýva, že drogy už na Slovensku prenikli aj do najmenších obcí a skúsenosti s nimi majú žiaci základných škôl v rámci celého Slovenska. Je zrejmé, že výchovné pôsobenie by malo byť zamerané na nebezpečné kontakty s osobami užívajúcimi drogy. Vysoký počet spolužiakov, ktorí vedia, kde sa drogy dajú získať poukazuje na nutnosť realizovať na základných školách dlhodobý kvalitný preventívny program.

1.4.2 Vek pri prvom experimentovaní s nelegálnymi drogami

Najčastejším vekom v ktorom žiaci základných škôl začínajú experimentovať s nelegálnymi drogami je vek 13 (39,5%) a 14 (29,0%) rokov, pričom zhodne asi 14,0% respondentov vyskúšalo užívanie drog vo veku 12 (14,8%) a 15 (14,2%) rokov. Len 2,5% opýtaných priznáva, že prvýkrát konzumovali nelegálnu drogu vo veku 11 rokov, čo je zároveň aj najnižší zistený vek pre experimentovanie s nelegálnymi drogami.

Chlapci začínajú experimentovať s nelegálnymi drogami v nižšom veku než dievčatá a to najmä v vekovom období 11 (chlapci: 4,2%, dievčatá: 0) a 12 rokov (chlapci: 17,5%, dievčatá: 16,7%). Vo veku 13 (chlapci: 36,5%, dievčatá: 43,9%) a 15 (chlapci: 25,2%, dievčatá: 28,8%) rokov majú v skupine opýtaných experimentujúcich s nelegálnymi drogami prevahu dievčatá. Je zaujímavé, že vo veku 15 rokov experimentovalo s drogami 16,7% chlapcov a 10,6% dievčat. Tieto alarmujúce zistenia

poukazujú na potrebu realizácie primárnej prevencie ešte na prvom stupni základných škôl, pričom je dôležité, aby boli o týchto problémoch informovaní aj rodičia detí. Z uvedeného vyplýva, že je veľmi potrebné zamerať sa už v tomto vekovom období na realizáciu záujmov vo voľnom čase. Je zrejmé, že deti, ktoré si už od malička zvyknú na aktívny rozvoj svojich záujmov, majú menej možností na získavanie skúseností s nelegálnymi drogami v takomto veľmi nízkom veku.

1.4.3 Nelegálne drogy, ktoré žiaci základných škôl užili

Z celkového počtu drog (285), ktoré mladí ľudia vyskúšali uvádza najviac z nich skúsenosti s marihuanou (39,6%). V nižšom počte užili opýtaní aj prchavé látky (10,9%), tabletky spolu s alkoholom (9,8%), tabletky (8,1%), huby (5,6%), hašiš (5,3%), pervitín (4,9%), extázu, anabolické steroidy (zhodne po 3,2%) a kokaín (2,5%). V najnižšom počte opýtaní užili heroín, LSD a crack, pričom bližšie určiť druh drogy, ktorú konzumovali nedokáž až 3,9% žiakov základných škôl.

Z výsledkov výskumu vyplýva, že marihuana predstavuje najčastejšie užívanú drogu u chlapcov (43,0%) aj dievčat (35,0%). Chlapci častejšie než dievčatá užili prchavé látky (12,7%, dievčatá: 9,2%), heroín (1,3%, dievčatá: 0,9%), kokaín (3,0%, dievčatá: 1,7%), huby (7,9%, dievčatá: 2,5%) a anabolické steroidy (3,6%, dievčatá: 2,5%). Crack konzumovali iba chlapci (1,8%) a taktiež vo vyššom počte než dievčatá (2,5%, chlapci: 4,8%) nevedia bližšie špecifikovať druh drogy, ktorú užili. Dievčatá majú viac skúseností s pervitínom (7,5%, chlapci: 2,4%), extázou (5,8%, chlapci: 1,3%), LSD (1,7%, chlapci: 0,6%), tabletkami (11,7%, chlapci: 5,5%), tabletkami spolu s alkoholom (13,3%, chlapci: 7,3%) a hašišom (5,8%, chlapci: 4,8%). Výsledky výskumu potvrdzujú, že žiaci základných škôl vo veku od 13 do 16 rokov najčastejšie fajčia marihuanu. Príčinu vidíme v tom, že marihuana je pre nich najdostupnejšia a zároveň o tejto nelegálnej droge koluje množstvo nepravdivých mýtov. Považujeme za nutné, aby najmä v školskom prostredí získali žiaci čo najviac objektívnych a správnych informácií o účinkoch marihuany na ľudský organizmus a bolo by dobré, aby sa tejto téme venovali aj v médiách a týmto spôsobom sa snažili upozorniť rodičov, ktorým často chýbajú o nelegálnych drogách potrebné informácie.

1.4.4 Počet druhov drog

V súbore 77 respondentov, ktorí priznávajú konzumáciu nelegálnych drog vyskúšalo jeden druh drogy až 68,8% mladých ľudí, skúsenosti s dvomi nelegálnymi drogami uvádza približne pätina (19,5%) opýtaných a tri druhy drog užilo 3,9% respondentov. Štyri druhy nelegálnych drog vyskúšalo 5,2% mladých ľudí a 2,6% opýtaných priznáva, že konzumovali päť druhov nelegálnych drog.

V skupine 99 respondentov, ktorí vyskúšali jeden druh drogy, má až 66,7% opýtaných skúsenosti s marihuanou, 10,1% oslovených žiakov vdychovalo prchavé látky, 7,1% opýtaných konzumovalo tabletky a 6,1% respondentov ich užilo spoločne s alkoholom. Asi 3,0% žiakov vyskúšali pervitín, 2,0% opýtaných zjedlo huby a 1,0% respondentov užilo anabolické steroidy. Tri percentá žiakov z tejto skupiny nevedia určiť druh drogy, ktorú užili. V podsúbore 29 opýtaných uvádzajúcich

skúsenosti s dvomi druhmi drog až 69,0% opýtaných užilo marihuanu ešte s ďalšou drogou, najčastejšie s prchavými látkami, hašišom, hubami, tabletkami a pod. V skupine ktorá neužila marihuanu kombinovali opýtaní najčastejšie tabletky a prchavé látky ešte s ďalším druhom drog. V skupine 19 respondentov, ktorí majú skúsenosti s tromi druhmi drog vyskúšali všetci opýtaní marihuanu, avšak najčastejšie sa vyskytla v kombinácii s hašišom, prchavými látkami a tabletkami. V podsúbore žiakov základných škôl, ktorí užili vyšší počet nelegálnych drog než tri majú všetci skúsenosti s marihuanou, takže sa opäť potvrdilo, že marihuana patrí na Slovensku k najčastejšie užívaným drogám.

2. Konzumácia legálnych a nelegálnych drog u žiakov stredných škôl

2.1 Charakteristika výskumného súboru

Súbor respondentov stredných škôl predstavuje 974 žiakov a sú v ňom približne rovnako zastúpení chlapci (49,4%) aj dievčatá (50,6%). Výskum bol realizovaný v 1., 2. a 3. ročníkoch stredných odborných škôl a gymnázií a zúčastnili sa ho žiaci vo veku od 15 do 18 rokov. Viac než tretina respondentov má 16 (31,8%) a 17 rokov (37,5%) a približne každý štvrtý žiak (24,1%) je už dospelý. V najnižšom počte sa výskumu zúčastnili stredoškoláci, ktorí majú 15 (6,6%) rokov. Jedným z identifikačných znakov je zistenie najvyššieho vzdelania otca a matky. V súbore stredoškolákov dosiahlo len základné vzdelanie 2,0% otcov a 2,5% matiek, pričom necelá tretina respondentov uvádza, že ich otcovia (26,9%) a matky (23,5%) majú stredné vzdelanie bez maturity. Úplné stredné vzdelanie s maturitou získala necelá polovica (46,8%) otcov a 50,9% matiek, a vysokoškolské vzdelanie má podľa uvedenia respondentov zhodne po 21,7% otcov a matiek. Vzdelanie svojich otcov nevie uviesť 2,7% opýtaných, avšak u matiek nedokáže na túto otázku odpovedať 1,4% respondentov. Z celkového počtu 974 stredoškolákov navštevuje tretina (31,3%) gymnáziá a 68,7% opýtaných študuje na stredných odborných školách. V skupine gymnazistov majú prevahu (83,0%) žiaci štvorročných gymnázií a len 17,0% opýtaných patrí k žiakom osemročných gymnázií. Necelá tretina oslovených stredoškolákov žije v najmenších obciach (27,3%) a malých mestách s počtom obyvateľov od 2 001 do 10 000 (24,9%) a asi pätina (20,2%) respondentov pochádza z miest s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000 (18,3%). Najnižší počet opýtaných má trvalé bydlisko vo veľkých (13,2%) a najväčších (14,4%) mestách. Najviac respondentov žije v Žilinskom (16,1%), Prešovskom (15,3%) a Košickom kraji (13,3%). Približne rovnaký počet opýtaných má trvalé bydlisko v Bratislavskom (12,8%), Banskobystrickom (12,1%) a Nitrianskom kraji (11,4%) a najmenej oslovených stredoškolákov pochádza z Trenčianskeho (9,7%) a Trnavského kraja (9,3%).

2.2 Fajčenie tabakových výrobkov

Výsledky výskumu realizovaného v podsúbore žiakov stredných škôl ukazujú, denne fajčí až 23,2% respondentov a 10,2% opýtaných si zapáli cigaretu občas. K nefajčiarom v súčasnosti patrí 66,6%

stredoškolákov, pričom 15,6% opýtaných priznáva, že predtým fajčili, ale už s tým skončili. S fajčením tabakových výrobkov v minulosti experimentovala viac než tretina opýtaných a len 17,7% respondentov nikdy fajčenie neskúšalo.

Stredoškoláci, ktorí fajčia denne, uvádzajú najfrekventovanejšiu spotrebu 5 (21,7%), 10 (24,0%) alebo 15 (11,1%) cigariet, avšak opýtaní, ktorí si cigaretu zapália len občas vyfajčia najčastejšie 2 (15,4%), 5 (22,0%) až 10 (27,5%) cigariet týždenne.

Každý deň fajčí necelá tretina (26,6%) chlapcov a 19,8% dievčat, avšak občas si zapáli cigaretu približne 10,0% opýtaných u oboch pohlaví (chlapci: 9,7%, dievčatá: 10,6%). K nefajčiarom patrí 69,7% dievčat a 63,6% chlapcov a v tomto podsúbore zhodne po 15,6% opýtaných u oboch pohlaví priznáva, že predtým fajčili, ale už s tým prestali. Jednorazové skúsenosti s fajčením cigariet má 36,0% dievčat a 30,6% chlapcov a 18,1% dievčat a 17,4% chlapcov uvádza, že ešte nikdy neskúšali fajčiť. Z uvedeného je zrejme, že chlapci patria vo výrazne vyššom počte než dievčatá k pravidelným fajčiarom, avšak dievčatá si častejšie než chlapci zapália cigaretu občas alebo vôbec nefajčia. Zároveň so zvyšujúcim sa vekom respondentov stúpa aj počet opýtaných, ktorí fajčia denne (15 rokov: 17,2%, 16 rokov: 21,3%, 17 rokov: 20,6%, 18 rokov: 31,5%), avšak k príležitostným fajčiarom patria najmä sedemnásťroční opýtaní (17 rokov: 13,2%, 18 rokov: 6,4%, 16 rokov: 10,3%, 15 rokov: 6,3%). Nefajčia najmladší stredoškoláci (15 rokov: 76,6%, 16 rokov: 68,5%, 17 rokov: 66,1%, 18 rokov: 62,1%), pričom so zvyšujúcim sa vekom opýtaných klesá počet respondentov, ktorí patria k nefajčiarom. Žiaci stredných odborných škôl častejšie fajčia denne (SOŠ: 28,2%, G: 12,5%) vo výrazne vyššom počte než gymnazisti, ktorí si vo vyššom počte zapália cigaretu len občas (G: 15,1%, SOŠ: 8,0%). Vôbec nefajčí až 72,4% gymnazistov a 63,8% žiakov stredných odborných škôl. Zaujímavé je zistenie, že k pravidelným fajčiarom patria v rovnakom počte respondenti žijúci v najmenších obciach a najväčších mestách (menej než 2000: 27,4%, viac než 100 000: 27,5%, od 50 001 do 100 000: 15,5%, od 10 001 do 50 000: 21,3%, od 2 001 do 10 000: 21,8%), pričom občas si zapália cigaretu najmä mladí obyvatelia najväčších miest (viac než 100 000: 14,5%, od 50 001 do 100 000: 10,1%, od 10 001 do 50 000: 12,2%, od 2 001 do 10 000: 8,6%, menej než 2 000: 7,1%). K nefajčiarom patrí viac než 60,0% opýtaných s trvalým bydliskom v aglomeračných jednotkách s počtom obyvateľov nižším než je 50 000 (menej než 2 000: 65,4%, od 2 001 do 10 000: 69,6%, od 10 001 do 50 000: 66,5%), tri štvrtiny (74,4%) opýtaných pochádzajúcich z miest s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000 a 58,0% respondentov s trvalým bydliskom v najväčších mestách. Z uvedené ho je zrejme, že najviac pravidelných aj občasných fajčiarov žije v najväčších mestách a v týchto aglomeračných jednotkách žije aj najnižší počet nefajčiarov. Najmenej pravidelných fajčiarov a najvyšší počet nefajčiarov je zaznamenaný v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000. Každý deň si zapália cigaretu najmä opýtaní pochádzajúci z Trnavského (30,8%), Prešovského (27,0%), Žilinského a Bratislavského kraja (zhodne po 24,8%), pričom v Banskobystrickom (21,2%), Košickom (19,2%), Nitrianskom (18,9%) a Trenčianskom kraji (18,1%) kraji si cigaretu zapáli každý deň približne pätina respondentov. Najvyšší počet príležitostných

fajčiarov je zaznamenaný v Nitrianskom (14,4%), Košickom (12,3%) a Bratislavskom kraji (12,0%), pričom v Banskobystrickom (11,0%), Trenčianskom (10,6%) a Prešovskom kraji (10,1%) patrí k občasným fajčiarom asi 10,% oslovených stredoškóľakov. Najnižší počet príležitostných fajčiarov pochádza zo Žilinského (6,4%) a Trnavského kraja (4,4%). K nefajčiarom patrí 71,3% opýtaných žijúcich v Trenčianskom kraji a viac než 60,% respondentov s trvalým bydliskom v ostatných krajoch (Bratislavský kraj: 63,2%, Trnavský kraj: 64,9%, Nitriansky kraj: 66,6%, Žilinský kraj: 68,8%, Banskobystrický kraj: 67,8%, Prešovský kraj: 62,9%, Košický kraj: 68,4%). K silnejším fajčiarom patria najmä opýtaní žiaci dosahujúci slabý prospech, respondenti pochádzajúci z doplnených rodín a rodín, kde nie sú vytvorené dobré vzájomné vzťahy. Ich otcovia a matky nemajú poznatky ani o kamarátoch svojich detí, ani o spôsobe prežívania ich voľného času.

Z komparácie dát je zrejmé, že od roku 2001 mierne stúpol počet opýtaných, ktorí fajčia denne (2001: 21,6%, 2003: 24,6%, 2009: 23,2%), pričom u občasných fajčiarov je zistený sústavný mierny pokles (2001: 14,4%, 2003: 13,8%, 2009: 10,2%). Od roku 2001 a 2003 sa zvýšil aj počet opýtaných, ktorí nefajčia, pričom toto zistenie je považované za pozitívne (2001: 64,0%, 2003: 61,6%, 2009: 66,6%).

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Komparácia údajov ukázala, že k pravidelných fajčiarom patria omnoho častejšie stredoškóľáci, avšak občas si zapáli cigaretu približne rovnaký počet opýtaných v oboch sledovaných podsúboroch. U žiakov základných škôl je zistený výrazne vyšší počet nefajčiarov (ZŠ: 82,9%, SŠ: 66,6%) a v rámci tejto skupiny aj vyšší počet opýtaných, ktorí ešte nikdy neskúšali fajčiť.

Tabuľka č. 1

Fajčenie tabakových výrobkov	ZŠ	SŠ
denne	7,9	23,2
občas	9,2	10,2
nefajčí, už prestal	13,3	15,6
nefajčí, len vyskúšal	33,9	33,3
nefajčí, ani nikdy neskúšal	35,7	17,7

2.2.1 Vek pri získavaní prvých skúseností s fajčením cigariet

Na otázku, v akom veku experimentovali respondenti s fajčením cigariet v skupine žiakov stredných škôl odpovedalo 80,4% opýtaných a najnižší zistený vek je 5 (0,6%) a 6 rokov (1,9%). Stredoškóľáci najčastejšie skúšali fajčiť vo veku 13 (16,6%) a 14 rokov (17,4%). Z hlbšej analýzy dát je zrejmé, že vo veku nižšom ako 10 rokov vyskúšalo fajčenie 12,2% opýtaných, pričom pomerne vysoký počet respondentov experimentoval s cigaretami aj vo veku 12 (14,6%) a 15 (15,5%) rokov.

Vo veku nižšom ako 10 rokov skúšalo fajčiť 17,4% chlapcov a 7,5% dievčat. Chlapci vo vyššom počte experimentovali s tabakovými výrobkami vo veku 10 (chlapci: 10,8%, dievčatá: 5,2%), 11 (chlapci: 7,3%, dievčatá: 4,7%) a 17 rokov (chlapci: 4,5%, dievčatá: 3,6%), pričom vo veku 12 (dievčatá:

18,1%, chlapci: 14,9%), 13 (dievčatá: 18,6%, chlapci: 10,8%), 14 (dievčatá: 17,4%, chlapci: 16,9%), 15 (dievčatá: 18,4%, chlapci: 13,1%) a 16 rokov (dievčatá: 6,5%, chlapci: 4,3%) prevažovali pri experimentovaní s fajčením dievčatá. Zaujímavé je zistenie, že chlapci najčastejšie skúšali fajčenie vo veku 14 rokov, pričom u dievčat je zistený vek len 13 rokov.

3.2 Konzumácia alkoholických nápojov

Denne pije alkoholické nápoje 2,1% žiakov stredných škôl a až necelá tretina opýtaných (28,4%) konzumuje tento druh nápojov raz týždenne. Z uvedeného je zrejmé, že k častým konzumentom alkoholických nápojov patrí tretina respondentov (30,5%). Alkoholické nápoje pri rôznych príležitostiach pije až 60,4% žiakov stredných škôl a 9,1% opýtaných priznáva, že tento druh nápojov nepijú vôbec, pričom 7,2% opýtaných z tejto skupiny ich neobľubujú a 1,9% stredoškolákov ich ešte nikdy neochutnali.

Často pijú alkoholické nápoje najmä chlapci (35,1%, dievčatá: 26,1%), avšak dievčatá vo vyššej miere pijú alkohol len príležitostne (dievčatá: 64,7%, chlapci: 57,7%) alebo ho nepijú vôbec (dievčatá: 9,2%, chlapci: 7,2%). Zároveň so zvyšujúcim sa vekom respondentov stúpa aj počet opýtaných, ktorí pijú alkohol často (15 rokov: 19,1%, 16 rokov: 28,1%, 17 rokov: 32,2%, 18 rokov: 34,5%), pričom príležitostne pijú tento druh nápojov najmä stredoškoláci vo veku 16 rokov (62,1%, 15 rokov: 61,9%, 17 rokov: 58,1%, 18 rokov: 60,4%). Alkoholické nápoje vôbec nepije 19,0% najmladších respondentov, avšak v ostatných vekových skupinách je zistený omnoho nižší počet opýtaných, ktorí tento druh nápojov nemajú radi (16 a 17 rokov: zhodne po 9,7%, 18 rokov: 5,1%). Najčastejšie pijú alkoholické nápoje najstarší respondenti, ktorí sú dospelí a majú 18 rokov, avšak aj situácia zaznamenaná u mladších opýtaných nie je dobrá. Často pije alkoholické nápoje 32,9% žiakov stredných odborných škôl a 25,2% gymnazistov, zatiaľ čo k príležitostným konzumentom alkoholu patrí až 64,6% žiakov gymnázií a 58,4% žiakov stredných odborných škôl. Tento druh nápojov vôbec nepije 8,5% žiakov stredných odborných škôl a 10,2% gymnazistov. Z uvedeného vyplýva, že vo vyššej miere pijú alkoholické nápoje žiaci stredných odborných škôl než gymnazisti. Zaujímavé je zistenie, že často pijú alkohol najmä opýtaní žijúci v najväčších mestách a v najmenších obciach (viac než 100 000: 32,3%, menej než 2000: 32,3%, od 2 001 do 10 000: 28,8%, od 10 001 do 50 000: 31,9%, od 50 001 do 100 000: 25,6%), pričom v najnižšom počte patria k častým konzumentom týchto nápojov najmä stredoškoláci s trvalým bydliskom v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000. Príležitostne pije alkoholické nápoje 55,4% respondentov pochádzajúcich z najväčších miest, zatiaľ čo v ostatných aglomeračných jednotkách priznáva túto frekvenciu konzumácie asi 60,0% opýtaných. Alkohol vôbec nepije len štvrtina 7,0% opýtaných s trvalým bydliskom v malých obciach a mestách (menej než 2000: 7,5%, od 2 001 do 10 000: 7,0%, od 10 001 do 50 000: 10,1%, od 50 001 do 100 000: 13,7%, viac než 100 000: 12,9%), pričom v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000 nepije alkoholické nápoje 13,7% stredoškolákov. Z uvedeného vyplýva, že najhoršia situácia je zistená v najmenších obciach, kde žije najvyšší počet častých konzumentov alkoholu a zároveň

najmenej opýtaných, ktorí alkohol nepijú vôbec. Najnižší počet častých konzumentov alkoholických nápojov a najvyšší počet opýtaných, ktorí alkohol nepijú vôbec má trvalé bydlisko v mestách s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000. Častú konzumáciu alkoholu priznávajú najmä stredoškóľáci žijúci v Trnavskom (37,4%), Prešovskom (35,2%), Bratislavskom (34,4%), Žilinskom (33,8%) a Nitrianskom kraji (32,4%), zatiaľ čo v najnižšom počte uvádzajú túto frekvenciu požívania alkoholu respondenti pochádzajúci z Banskobystrického (20,3%), Trenčianskeho (23,4%) a Košického kraja (25,4%). K príležitostným konzumentom alkoholických nápojov patrí až 70,3% opýtaných s trvalým bydliskom v Banskobystrickom kraji, asi 60% stredoškóľakov žijúcich v Trenčianskom (62,8%), Košickom (60,2%), Žilinskom (59,9%) Nitrianskom kraji (59,5%, Bratislavský kraj: 58,4%, Prešovský kraj: 57,4%), pričom v Trnavskom kraji uvádza túto frekvenciu užívania alkoholu len 54,9% respondentov. Najviac stredoškóľakov, ktorí alkoholické nápoje nepijú vôbec, žije v Košickom (14,2%) a Trenčianskom kraji (13,9%), pričom v nižšej miere nepijú tento druh nápojov ani oslovení žiaci stredných škôl pochádzajúci z Banskobystrického (9,3%), Nitrianskeho (8,1%), Trnavského (7,7%), Prešovského (7,5%) a Bratislavského kraja (7,2%). Zaujímavé je zistenie, že v Žilinskom kraji rovnako odpovedá len 6,3% opýtaných. Z výsledkov výskumu je zrejmé, že najlepšia situácia v konzumácii alkoholických nápojov je zaznamenaná u respondentov žijúcich v Trenčianskom kraji. Príležitostne pijú alkoholické nápoje najmä nefajčiari (67,6% fajčí občas: 60,6%, fajčí denne: 39,4%) a v tejto skupine respondentov je zároveň zaznamenaný aj najvyšší počet stredoškóľakov, ktorí alkoholické nápoje nepijú vôbec (nefajčí: 12,5%, fajčí občas: 5,1%, fajčí denne: 1,3%). Z uvedených dát je zrejmé, že fajčenie tabakových výrobkov výrazne zvyšuje počet konzumentov alkoholu a ukázalo sa, že u stredoškóľakov je veľmi potrebné zvýšenie informovanosti o škodlivosti užívania legálnych drog. K častým konzumentom alkoholických nápojov patria aj žiaci so slabým prospechom, pýtani žijúci v neúplných rodinách a v rodinách, kde nie sú vytvorené dobré medzilidské vzťahy. Od roku 2001 klesol počet častých konzumentov alkoholu (2001: 43,4%, 2003: 41,2%, 2009: 30,5%), avšak výraznejšie stúpol počet mladých ľudí, ktorí pijú alkohol príležitostne (2001: 45,7%, 2003: 47,0%, 2009: 60,4%). Počet stredoškóľakov, ktorí alkohol nepijú vôbec, zostal na približne rovnakej úrovni (2001: 10,9%, 2003: 11,8%, 2009: 9,1%).

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z porovnaných dát je zrejmé, že horšia situácia je u stredoškóľakov, ktorí vo vyššej miere patria k častým konzumentom alkoholických nápojov a omnoho menej než žiaci základných škôl nepijú alkohol vôbec. Na druhej strane je zarádzajúci rovnaký počet príležitostných konzumentov alkoholu v oboch typoch škôl ako aj skutočnosť, že väčšina respondentov je vo veku, v ktorom by sa v rámci platnej legislatívy nemali k cigaretám a alkoholu vôbec dostať.

Tabuľka č. 2

Konzumácia alkoholu	ZŠ	SŠ
áno, často	10,9	30,5
áno, ale len výnimočne	59,2	60,4
nie	29,9	9,1

Výsledky výskumu ukázali, že žiaci stredných škôl pijú najmä pivo (32,9%) a zhodne asi štvrtina opýtaných obľubuje víno (25,8%) a destiláty (25,7%). Likéry pije len 14,0% opýtaných a 1,6% respondentov uvádza, že majú radi iný druh alkoholu ako napr. rôzne miešané alkoholické nápoje. Pivo a destiláty obľubujú najmä chlapci, žiaci stredných odborných škôl a fajčiari, zatiaľ čo dievčatá, gymnazisti a nefajčiari dávajú prednosť vínu a likérom.

3.2.1 Nadmerná konzumácia alkoholu

Ešte nikdy nebola opitá iba štvrtina (25,9%) žiakov stredných škôl a 19,3% opýtaných uvádza jednorazové skúsenosti. Občas sa opije až 45,4% žiakov stredných škôl a až 9,4% oslovených respondentov priznáva, že sa im táto nepríjemná situácia stáva často.

Po konzumácii alkoholu sa najčastejšie opijú chlapci, najstarší respondenti, žiaci stredných odborných škôl, opýtaní, ktorí neprospejú, žiaci žijúci v najväčších mestách, respondenti s trvalým bydliskom v Prešovskom kraji. Častú nadmernú konzumáciu alkoholu uvádzajú aj opýtaní žijúci v doplnených rodinách, fajčiari, častí konzumenti alkoholických nápojov a respondenti, ktorí obľubujú najmä tvrdý alkohol. Najmenej týchto negatívnych skúseností majú dievčatá, najmladší respondenti, žiaci gymnázií, opýtaní pochádzajúci z miest s počtom obyvateľov od 50 001 do 100 000, stredoškoláci s trvalým bydliskom v Trenčianskom kraji, opýtaní pochádzajúci z úplných rodín, abstinenti a respondenti, ktorí pijú najradšej víno alebo likéry.

Oproti zisteniam z roku 2001 klesol počet opýtaných, ktorí ešte nikdy neboli opití (2001: 29,1%, 2003: 25,3%, 2009: 25,9%), prípadne sa im táto nepríjemná situácia stala raz alebo dva krát v živote (2001: 27,8%, 2003: 24,4%, 2009: 19,3%). Zvýšil sa počet respondentov, ktorí sa po konzumácii alkoholických nápojov opijú občas (2001: 39,2%, 2003: 45,9%, 2009: 45,4%) aj často (2001: 3,9%, 2003: 4,4%, 2009: 9,4%), čo považujeme za veľmi negatívne zistenie.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z komparácie údajov je zrejmé, že omnoho viac skúseností s nadmernou konzumáciou alkoholu majú stredoškoláci než žiaci základných škôl. V skupine žiakov základných škôl výrazne prevažujú opýtaní, ktorí ešte nikdy neboli opití, pričom v podsúbore žiakov stredných škôl je zistený najvyšší počet opýtaných, ktorí sa po konzumácii alkoholu opijú občas.

Tabuľka č. 3

Nadmerná konzumácia alkoholických nápojov	ZŠ	SŠ
áno, raz - dva krát v živote	18,7	19,3
áno, občas	17,1	45,4
áno, často	2,4	9,4
nie, nikdy	61,8	25,9

4.2 Osobné skúsenosti respondentov s užívaním nelegálnych drog

Z výsledkov výskumu vyplýva, že v skupine žiakov stredných škôl má skúsenosti s užívaním nelegálnych drog 37,3% respondentov, pričom záporne odpovedá 60,0% opýtaných a 2,7% oslovených stredoškôľakov na túto otázku neodpovedá vôbec. Drogy vyskúšalo až 42,6% chlapcov a 31,8% dievčat, pričom omnoho častejšie s nimi experimentujú najstarší opýtaní (18 rokov: 40,4%, 17 rokov: 37,5%, 16 rokov: 37,4%, 15 rokov: 23,4%). V skupine žiakov stredných odborných škôl vyskúšalo nelegálne drogy 40,1% opýtaných, avšak u gymnazistov uvádza skúsenosti s ich experimentovaním viac než tretina (31,1%) opýtaných a vo výrazne vyššej miere majú tieto negatívne skúsenosti neprospievajúci žiaci (neprospe: 77,3%, prospel: 45,9%, prospel veľmi dobre: 29,9%, prospel s vyznamenaním: 24,7%). Zároveň so zlepšovaním prospechu žiakov sa znižuje aj počet respondentov, ktorí majú skúsenosti s konzumáciou nelegálnych drog. Drogy vyskúšali najmä stredoškôľáci pochádzajúci z najväčších miest na Slovensku (viac než 100 000: 44,6%, od 50 001 do 100 000: 31,0%, od 10 001 do 50 000: 41,6%, od 2 001 do 10 000: 33,7%, menej než 2 000: 36,5%), pričom najviac skúseností majú mladí obyvatelia Bratislavského (44,8%), Košického (41,5%) a Žilinského kraja (40,8%). V nižšom počte uvádzajú tieto negatívne skúsenosti aj respondenti pochádzajúci z Trnavského (37,4%), Nitrianskeho (36,0%), Prešovského (34,5%) a Trenčianskeho kraja (33,0%). V najnižšej miere priznávajú experimentovanie s nelegálnymi drogami opýtaní s trvalým bydliskom v Banskobystrickom kraji (28,0%). Skúseností s konzumáciou nelegálnych drog majú častejšie než ostatní opýtaní žijúci v neúplných (46,3%) a doplnených rodinách (44,8%), pričom v najnižšom počte vyskúšali drogy stredoškôľáci pochádzajúci z úplných rodín (34,9%). Drogy vyskúšala viac než tretina (35,3%) žiakov stredných škôl z rodín, kde sú vytvorené dobré vzájomné vzťahy, pričom v rodinách, kde si rodičia a deti navzájom nerozumejú má tieto skúsenosti až 67,2% respondentov. Respondenti, ktorí už vyskúšali drogy, patria výrazne častejšie medzi fajčiarov, či už pravidelných (42,7%, bez drogových skúseností: 11,6%) alebo príležitostných (12,7%, bez drogových skúseností: 8,7%). Skupine opýtaných, ktorí majú skúsenosti s nelegálnymi drogami je 44,6% nefajčiarov a v podsúbore respondentov, ktorí drogové skúsenosti nemajú, nefajčí až 79,7% oslovených stredoškôľakov. Opýtaní, ktorí už experimentovali s nelegálnymi drogami, vo vyššom počte priznávajú, že sa priatelia s osobami, ktoré užívajú nielen legálne, ale aj nelegálne drogy (vyskúšal drogy: 27,5%, bez drogových skúseností: 5,1%). V skupine respondentov, ktorí drogy ešte nikdy neužili je zistený vyšší počet opýtaných, ktorí sa priatelia s abstinentmi (bez drogových

skúseností: 12,8%, vyskúšal drogy: 2,5%) alebo osobami, ktoré fajčia tabakové výrobky a pijú alkoholické nápoje (bez drogových skúseností: 77,6%, vyskúšal drogy: 66,7%). Respondenti, ktorí majú skúsenosti s nelegálnymi drogami vo vyššej miere patria aj k častým konzumentom alkoholických nápojov (vyskúšal drogy: 48,5%, bez drogových skúseností: 19,8%), pričom u opýtaných, ktorí drogy ešte neužili, je zaznamenaný vyšší počet príležitostných konzumentov alkoholu (bez drogových skúseností: 66,9%, vyskúšal drogy: 49,3%) alebo osôb, ktoré alkohol nepijú vôbec (bez drogových skúseností: 13,2%, vyskúšal drogy: 2,2%). Stredoškóľáci, ktorí majú skúsenosti s užívaním nelegálnych drog, sa vo vyššej miere sa po konzumácii alkoholu opijú občas (vyskúšal drogy: 60,3%, bez drogových skúseností: 36,5%) alebo často (vyskúšal drogy: 18,5%, bez drogových skúseností: 4,1%), avšak opýtaní, ktorí drogy nevyskúšali, majú tieto skúsenosti skôr jednorazové (bez drogových skúseností: 20,6%, vyskúšal drogy: 17,1%) alebo žiadne (bez drogových skúseností: 38,8%, vyskúšal drogy: 4,1%). V rodinách u opýtaných, ktorí ešte nikdy neužili drogy, prejavujú rodičia výrazne vyšší záujem o priateľov svojich detí (poznajú všetkých: 31,1%, poznajú niektorých: 67,4%, nepoznajú nikoho: 1,4%), než v rodinách stredoškóľakov, ktorí už s drogami experimentovali (poznajú všetkých: 19,8%, poznajú niektorých: 77,4%, nepoznajú nikoho: 2,8%). O spôsobe prežívania voľného času syna alebo dcéry sú častejšie informovaní rodičia žiakov stredných škôl, ktorí nemajú skúsenosti s užívaním nelegálnych drog (vedia vždy: 44,0%, vedia niekedy: 48,8%, nevedia: 7,2%), hoci práve skupina respondentov, ktorí už drogy užili, by potrebovala zo strany rodičov väčšiu a častejšiu kontrolu spôsobu prežívania ich voľného času (vedia vždy: 23,7%, vedia niekedy: 55,4%, nevedia: 21,0%).

Respondenti, ktorí majú skúsenosti s nelegálnymi drogami častejšie uvádzajú, že majú dostatok informácií o drogách (73,4%) než opýtaní, ktorí s drogami ešte nikdy neexperimentovali (67,6%), a ktorí vo vyššom počte priznávajú, že im poznatky chýbajú (bez drogových skúseností: 9,8%, vyskúšal drogy: 8,4%) a že túto situáciu nedokážu posúdiť (bez drogových skúseností: 22,6%, vyskúšal drogy: 18,2%). Opýtaní, ktorí už experimentovali s drogami, majú menej informácií o platnej legislatíve (vyskúšal drogy: 73,0%, bez drogových skúseností: 78,7%) zameranej na problematiku drog než žiaci, ktorí drogy ešte nikdy nevyskúšali a ktorí v nižšom počte uvádzajú nesprávnu odpoveď (bez drogových skúseností: 11,6%, vyskúšal drogy: 19,5%). Necelá tretina opýtaných ktorí uvádzajú skúsenosti s drogami, by súhlasila s legalizáciou drog na Slovensku (vyskúšal drogy: 26,2%, bez drogových skúseností: 3,8%), zatiaľ čo v skupine respondentov, ktorí drogy ešte nevyskúšali je zistený výrazne vyšší počet žiakov stredných škôl, ktorí legalizáciu drog odmietajú (bez drogových skúseností: 62,4%, vyskúšal drogy: 37,5%). Zaujímavé je zistenie, že situáciu nedokáže posúdiť približne rovnaký počet opýtaných v oboch sledovaných podsúboroch (bez drogových skúseností: 34,9%, vyskúšal drogy: 35,4%).

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Komparácia údajov ukázala, že výrazne viac skúseností s nelegálnymi drogami majú žiaci stredných škôl, ktorí okrem toho aj v mierne zvýšenej miere na otázku neodpovedali. Drogy neužilo až 82,6% žiakov základných škôl, pričom na stredných školách nemá tieto negatívne skúsenosti len 60,0% opýtaných.

Tabuľka č. 4

Osobné skúsenosti s užívaním drog	ZŠ	SŠ
áno	16,2	37,3
nie	82,6	60,0
neodpovedal	1,2	2,7

4.2.1 Osoba, ktorá poskytla respondentom drogu pri prvom experimentovaní

Pri prvom experimentovaní získali žiaci stredných škôl nelegálnu drogu najčastejšie od svojich kamarátov (70,2%). V nižšom počte im ju poskytol aj spolužiak (15,7%), diler (5,5%), neznáma osoba (5,0%) alebo súrodenec (3,6%).

I keď obidvom skupinám respondentov zabezpečili nelegálne drogy najmä ich kamaráti (dievčatá: 72,4%, chlapci: 68,0%), dievčatá ich vo vyššej miere získali od súrodenca (dievčatá: 4,6%, chlapci: 1,9%). Chlapcom ich vo vyššom počte ponúkol spolužiak (chlapci: 16,7%, dievčatá: 13,8%) alebo diler (chlapci: 7,1%, dievčatá: 3,3%). Zaujímavé je zistenie, že od neznámej osoby získali prvú drogu zhodne po 6,0% opýtaných v obidvoch sledovaných skupinách (chlapci: 6,3%, dievčatá: 6,0%). Od spolužiaka získalo prvú drogu až 78,9% žiakov gymnázií a 67,0% žiakov stredných odborných škôl. Gymnazistom drogy častejšie sprostredkovali súrodenci (G: 4,2%, SOŠ: 3,4%), zatiaľ čo žiaci stredných odborných škôl ich vo vyššom počte získali od spolužiakov (SOŠ: 18,0%, G: 9,5%), dílerov (SOŠ: 6,4%, G: 4,2%) alebo neznámych ľudí (SOŠ: 5,2%, G: 3,2%). Z uvedeného vyplýva, že protidrogová prevencia na základných aj stredných školách by mala byť orientovaná na rovesníkov, ktorí sú najčastejšími dodávateľmi nelegálnych drog pri prvom experimentovaní s nelegálnymi drogami u detí a mládeže.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z komparácie údajov vyplýva, že žiaci stredných škôl získali častejšie drogy od kamarátov, pričom žiakom základných škôl ich vo vyššom počte poskytl spolužiak, díler alebo neznáma osoba. Zaujímavé je zistenie, že prvú drogu získal od súrodenca približne rovnaký počet opýtaných na obidvoch typoch škôl.

Tabuľka č. 5

Osoba, ktorá poskytla drogu pri prvom experimente	ZŠ	SŠ
kamarát, kamarátka	66,0	70,2
spolužiak, spolužiačka	17,3	15,7
brat, sestra	3,1	3,6
díler	7,4	5,5
neznáma osoba	6,2	5,0

4.2.2 Vek pri prvom experimentovaní s nelegálnymi drogami

Najčastejším obdobím, v ktorom žiaci stredných škôl skúšajú účinky nelegálnych drog je vek 15 (32,0%) a 16 rokov (26,8%), avšak v pomerne vysokom počte experimentovali opýtaní s drogami aj vo veku 14 (17,4%) a 17 rokov (10,5%). V najnižšej miere konzumovali stredoškóľáci nelegálne drogy vo veku 11 (1,4%), 12 (4,1%) alebo 18 (2,3%) rokov. Chlapci najčastejšie užili prvú drogu ako šestnásťroční, pričom najfrekvencovanejším obdobím pre dievčatá je vek 15 rokov.

4.2.3 Drogy, ktoré respondenti užili

Z celkového počtu drog (741), ktoré žiaci stredných škôl vyskúšali je zrejme, že najčastejšie fajčili marihuanu (42,1%). V nižšom počte užili respondenti aj tabletky spolu s alkoholom (14,2%), hašiš (8,4%), huby (7,3%), prchavé látky a extázu (zhodne po 5,0%), tabletky (4,6%), pervitín (3,9%), anabolické steroidy (3,0%), LSD (2,4%) a kokaín (1,5%). V najnižšom počte opýtaní konzumovali crack (0,5%) a heroín (0,4%), pričom 1,7% oslovených stredoškóľakov nevie bližšie určiť druh drogy, ktorú konzumovali. Z výsledkov výskumu vyplýva, že chlapci aj dievčatá majú najviac skúseností s fajčením marihuany (chlapci: 41,3%, dievčatá: 43,3%), pričom dievčatá vo vyššom počte uvádzajú konzumáciu tabletiiek spolu s alkoholom (dievčatá: 17,7%, chlapci: 11,8%), tabletiiek (dievčatá: 5,8%, chlapci: 3,8%) a extázy (dievčatá: 5,8%, chlapci: 4,5%). Chlapci častejšie užili LSD (chlapci: 3,1%, dievčatá: 1,4%), huby (chlapci: 8,57%, dievčatá: 5,5%), hašiš (chlapci: 9,8%, dievčatá: 6,1%) a anabolické steroidy (chlapci: 4,2%, dievčatá: 1,0%). Obidve sledované skupiny vdychovali v približne rovnakej miere prchavé látky (chlapci: 4,9%, dievčatá: 5,1%), užili pervitín (chlapci: 4,0%, dievčatá: 3,8%), kokaín (chlapci: 1,3%, dievčatá: 1,7%), crack (chlapci: 0,5%, dievčatá: 0,7%) a heroín (chlapci: 0,5%, dievčatá: 0,4%). Bližšie špecifikovať druh drogy, ktorú vyskúšali nedokáže 1,8% chlapcov a 1,7% dievčat. Žiaci stredných odborných škôl aj gymnázií najčastejšie konzumovali marihuanu (SOŠ: 40,3%, G: 45,8%), avšak gymnazisti častejšie než ostatní užili tabletky spolu s alkoholom (G: 17,6%, SOŠ: 14,0%), tabletky (G: 5,4%, SOŠ: 3,7%) a kokaín (G: 3,2%, SOŠ: 1,6%). Žiaci stredných odborných škôl vo vyššej miere priznávajú konzumáciu pervitínu (SOŠ: 4,2%, G: 2,7%), prchavých látok (SOŠ: 6,0%, G: 4,9%), extázy (SOŠ: 5,4%, G: 3,8%), LSD (SOŠ: 2,7%, G: 1,6%), húb (SOŠ: 7,1%, G: 4,9%), hašiša (SOŠ: 8,6%, G: 6,7%) a anabolických steroidov (SOŠ: 3,6%, G: 1,2%). Určiť druh drogy, ktorú vyskúšali nedokáže 2,2% gymnazistov a 1,6% žiakov stredných odborných škôl. Z uvedeného je zrejme, že viac skúseností s konzumáciou nelegálnych drog majú žiaci stredných odborných škôl, ktorí uvádzajú na rozdiel od gymnazistov aj skúsenosti s heroínom (SOŠ: 0,5%, G: 0) a crackom (SOŠ: 0,7%, G: 0). Z výsledkov výskumu vyplýva, že účinná protidrogová prevencia by mala byť realizovaná na každej strednej škole, avšak zvlášť je potrebné venovať tejto problematike pozornosť na stredných odborných školách.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Komparácia dát ukázala, že obidve sledované skupiny najčastejšie fajčili marihuanu, avšak žiaci základných škôl vo vyššom počte vdychovali prchavé látky, užili pervitín, kokaín a tabletky. Stredoškólači priznávajú častejšie konzumáciu extázy, LSD, tabletiiek spolu s alkoholom, húb a hašiša. Respondenti navštevujúci obidva typy škôl v približne rovnakej miere užili heroín, crack a anabolické steroidy, avšak žiaci základných škôl vo výrazne vyššom počte než stredoškólači nevedia bližšie určiť druh drogy, ktorej účinky vyskúšali na vlastnom organizme.

Tabuľka č. 6

Drogy, ktoré respondenti užili	ZŠ		SŠ	
	Počet	%	Počet	%
prchavé látky	31	10,9	37	5,0
marihuana	113	39,6	312	42,1
pervitín	14	4,9	29	3,9
extáza	9	3,2	37	5,0
heroín	3	1,0	3	0,4
LSD	3	1,0	18	2,4
kokaín	7	2,5	11	1,5
tabletky	23	8,1	34	4,6
tabletky spolu s alkoholom	28	9,8	105	14,2
huby	16	5,6	54	7,3
hašiš	15	5,3	62	8,4
crack	3	1,0	4	0,5
anabolické steroidy	9	3,2	22	3,0
nevie určiť druh drogy, ktorú užil/a	11	3,9	13	1,7

4.2.4 Počet druhov drog

V súbore 362 žiakov stredných škôl, ktorí priznávajú konzumáciu nelegálnych drog vyskúšala viac než polovica (53,2%) jeden druh drogy, pričom skúsenosti s dvomi nelegálnymi drogami uvádza asi pätina (21,6%) opýtaných. Tri druhy drog užilo 10,8% respondentov a 4,4% opýtaných uvádzajú, že vyskúšali štyri druhy nelegálnych drog. Päť a viac druhov drog užilo až 10,0% oslovených stredoškólačov, čo je vzhľadom na vek opýtaných považované za alarmujúce zistenie.

V skupine 192 respondentov, ktorí vyskúšali jeden druh drogy, má až 84,4% opýtaných skúsenosti s marihuanou a 8,8% oslovených stredoškólačov konzumovalo tabletky spolu s alkoholom. V omnoho nižšom počte uvádzajú respondenti vdychovanie prchavých látok (2,6%), užívanie tabletiiek (2,1%), anabolických steroidov (1,6%), a húb (0,5%). V podsúbore 78 opýtaných uvádzajúcich skúsenosti s dvomi druhmi drog má až 85,9% stredoškólačových skúsenosti s marihuanou, ktorú užili spolu s ďalšou drogou, najčastejšie s tabletkami spolu s alkoholom, hašišom, hubami, extázou a pod. V skupine respondentov, ktorí neužili marihuanu, kombinovali opýtani najčastejšie tabletky s hašišom, tabletkami spolu s alkoholom a prchavými látkami. V skupine 39 opýtaných, ktorí

priznávajú skúsenosti s tromi druhmi drog, vyskúšalo až 97,4% opýtaných marihuanu, avšak najčastejšie uvádzajú jej kombináciu s prechavými látkami, tabletkami spolu s alkoholom, hašišom a hubami. Len jeden respondent užil tabletky spolu s alkoholom, huby a extázu. V podsúbore žiakov stredných škôl, ktorí užili štyri a viac druhov nelegálnych drog, majú všetci skúsenosti s marihuanou, takže sa opäť potvrdil fakt, že marihuana patrí na Slovensku k najčastejšie užívaným drogám.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Komparácia údajov o počte užitých drog ukázala, že žiaci základných škôl vo vyššom počte vyskúšali len jeden druh drogy, pričom stredoškooláci vo vyššom počte priznávajú konzumáciu dvoch a piatich a viacerých druhov drog. Zarážajúce je zistenie, že v približne rovnakej miere užili opýtaní tri a štyri druhy nelegálnych drog, čo opäť považujeme vzhľadom na vek respondentov je možné hodnotiť ako za alarmujúce zistenie.

Tabuľka č. 7

Počet druhov drog, ktoré respondenti užili	ZŠ	SŠ
jeden druh drogy	60,7	53,2
dva druhy drog	17,8	21,6
tri druhy drog	11,7	10,8
štyri druhy drog	4,3	4,4
päť a viac druhov drog	5,5	10,0

Záver

Z prezentovaných výsledkov výskumu je zrejmé, že v súčasnosti sú legálne aj nelegálne drogy rozšírené aj u žiakov základných a stredných škôl. Medzi najúčinnnejšie faktory eliminácie drogovej závislosti je považované vhodné rodinné prostredie, v ktorom má mladý človek zabezpečenú primeranú citovú podporu a istotu a vytvorené najlepšie možnosti pre hodnotné a zmysluplné využitie voľného času. V školskom prostredí je dôležitá realizácia kvalitnej a včasnej prevencie orientujúcej sa na nízku vekovú kategóriu so širokým záberom informácii o škodlivosti drog a o možnostiach vytvorenia zdravého životného štýlu. Z týchto dôvodov je veľmi potrebné vytvoriť pre mladých ľudí také možnosti, aby mohli byť plne saturované ich záujmy a potreby, čo sa prejaví nielen na psychickej odolnosti a fyzickom zdraví mladej generácie, ale pomôže ju ochrániť aj pred drogami a inými spoločensko - negatívnymi javmi.

3. Rizikové a ochranné faktory konzumácie drog u mladých ľudí v Slovenskej republike

V roku 2009 zamestnanci Ústavu informácií a prognóz školstva, oddelenia prevencie a výskumu mládeže s odstupom piatich rokov mapovali situáciu v oblasti konzumácie legálnych a nelegálnych drog, pričom analyzovali rodinné prostredie respondentov, ich školskú úspešnosť, spôsob prežívania voľného času a začlenenie v rovesníckej skupine. V rámci prevencie bolo zisťované zapojenie mladých ľudí do realizovaných preventívnych programov a podujatí, ktoré patria v tejto oblasti k významným kladne pôsobiacim faktorom. V roku 2009 sa výskum s odstupom piatich rokov zameriaval na analýzu rizikových a ochranných faktorov užívania drog u mládeže v SR a zistené výsledky sú navzájom komparované. Základnú výskumnú metódu tvoril modifikovaný dotazník zabezpečujúci sledovanie najdôležitejších tematických okruhov, upravený tak, aby bola zachovaná kontinuita s výsledkami z minulých rokov a so zistením nielen celoživotnej, ale i aktuálnej (30 dňovej) prevalencie užívania nelegálnych drog.. Výberový súbor spĺňa kritériá reprezentatívnosti vzhľadom na základný súbor mladých ľudí žijúcich v SR vo veku od 15 do 26 rokov. Zároveň je zabezpečená možnosť komparácie údajov s výsledkami výskumu realizovaného v roku 2004. Terénny zber údajov realizovala profesionálna agentúra určená na základe výsledkov výberového konania. Vyplnené dotazníky sú spracované prostredníctvom softvéru SPSS, pričom bolo vyhodnotených 999 dotazníkov a získané výsledky je možné považovať za spoľahlivé a v rámci tejto spoľahlivosti za reprezentatívne vzhľadom na mládež v SR vo veku od 15 do 26 rokov.

3.1 Fajčenie tabakových výrobkov

Tabak má medzi drogami výnimočné postavenie, pretože spoločne s alkoholom patrí k tzv. legálnym drogám, ktoré sú predávané voľne a bez obmedzenia. Jeho vysoká miera zneužívania a ťažké zdravotné dôsledky zaraďujú tabakizmus medzi najzávažnejšie celosvetové problémy. K pravidelným fajčiarom patrí 26,0% opýtaných a príležitostne si zapáli cigaretu 14,2% respondentov. Nefajčí 59,8% opýtaných, pričom v tejto skupine 5,7% mladých ľudí priznáva, že s fajčením tabakových výrobkov ešte nikdy neexperimentovali.

Respondenti, ktorí fajčia pravidelne, majú najčastejšiu spotrebu 5 (13,2%), 10 (31,0%) až 20 (18,6%) cigariet denne, pričom opýtaní, ktorí si cigaretu zapália len občas, vyfajčia v priebehu týždňa najmä 5 (25,0%) až 10 (37,5%) cigariet. Každý deň fajčí viac než tretina (33,1%) mužov a asi pätina (19,2%) žien, pričom občas si zapáli cigaretu 13,8% mužov a 14,7% žien. K nefajčiarom patrí 53,1% mužov a 66,1% žien, avšak 3,1% mužov a 8,2% žien v tomto podsúbore uvádzajú, že ešte nikdy neskúšali fajčiť. Muži sú silnejší fajčiari, pretože priznávajú väčšiu spotrebu cigariet a v tejto skupine je zaznamenaný vyšší počet pravidelných fajčiarov a omnoho nižší počet nefajčiarov. U žien je zistený mierne vyšší počet príležitostných fajčiarok. Príležitostne si najčastejšie zapália cigaretu najmladší

opýtaní (19,5%, 18-22 rokov: 16,2%, 23-26 rokov: 8,3%), avšak každý deň fajčia najmä respondenti vo veku od 18 do 22 rokov (27,9%, 15-17 rokov: 21,9%, 23-26 rokov: 26,6%). Nefajčí až 65,0% opýtaných z najstaršej vekovej skupiny, pričom u mladších respondentov patrí k nefajčiarom viac než polovica opýtaných (15-17 rokov: 58,6%, 18-22 rokov: 55,9%). Najhoršia situácia je zistená u respondentov vo veku od 18 do 22 rokov, pretože tu je najvyšší počet pravidelných fajčiarov a zároveň najmenej opýtaných, ktorí patria k nefajčiarom. Slobodní mladí ľudia fajčia vo vyššom počte než respondenti, ktorí majú založené vlastné rodiny, a to nielen pravidelne (slobodní: 27,0%, ženatí, vydaté: 16,5%), ale aj príležitostne (slobodní: 14,8%, ženatí, vydaté: 7,8%). Nefajčí viac než polovica (58,2%) slobodných respondentov a tri štvrtiny (75,6%) mladých ľudí, ktorí majú založené vlastné rodiny. Neveriaci respondenti patria omnoho častejšie k fajčiarom, či už pravidelným (veriaci: 18,9%, neveriaci: 39,7%, nerozhodnutí: 30,6%) alebo príležitostným (veriaci: 14,8%, neveriaci: 15,4%, nerozhodnutí: 9,1%), avšak najviac nefajčiarov je v skupine veriacich opýtaných (66,3%, neveriaci: 45,0%, nerozhodnutí: 60,3%). K pravidelným fajčiarom patria najčastejšie žiaci stredných odborných škôl (28,5%, G: 17,2%, VŠ: 20,0%), avšak príležitostne si zapália cigaretu najmä gymnazisti (22,1%, SOŠ: 16,3%, VŠ: 13,7%). Nefajčí 66,3% vysokoškolákov, 60,7% žiakov gymnázií a viac než polovica (55,2%) žiakov stredných odborných škôl. Každý deň fajčia najmä opýtaní žijúci v najväčších mestách (viac než 100 000: 37,8%, od 50 001 do 100 000: 22,3%, od 10 001 do 50 000: 26,0%, od 2 001 do 10 000: 21,8%, menej než 2 000: 26,9%), pričom občas si zapália cigaretu respondenti s trvalým bydliskom v mestách s počtom obyvateľov od 10 001 do 100 000 (od 10 001 do 50 000: 17,4%, od 50 001 do 100 000: 17,9%, viac než 100 000: 11,7%, menej než 2 000: 9,1%, od 2 001 do 10 000: 15,7%). K nefajčiarom patria najčastejšie mladí ľudia žijúci v najmenších aglomeračných jednotkách, avšak zároveň so zvyšujúcim sa počtom obyvateľov ich trvalého bydliska klesá počet opýtaných, ktorí nefajčia (menej než 2 000: 64,1%, od 2 001 do 10 000: 62,5%, od 10 001 do 50 000: 56,6%, od 50 001 do 100 000: 59,8%, viac než 100 000: 50,4%). Najvyšší počet pravidelných fajčiarov (33,0%) je zistený v Bratislavskom kraji, zatiaľ čo v najnižšom počte si každý deň zapália cigaretu mladí obyvatelia Trenčianskeho (20,6%) a Žilinského kraja (21,8%, Trnavský kraj: 26,0%, Nitriansky kraj: 23,0%, Banskobystrický kraj: 25,9%, Prešovský kraj: 27,9%, Košický kraj: 29,1%). K občasným fajčiarom patria najmä opýtaní pochádzajúci z Košického (16,4%), Nitrianskeho (15,9%) a Žilinského kraja (15,6%, Trnavský kraj: 14,6%, Trenčiansky kraj: 14,4%, Banskobystrický kraj: 13,4%, Prešovský kraj: 14,5%), avšak najnižší počet mladých ľudí, ktorí fajčia len niekedy, má trvalé bydlisko v Bratislavskom kraji (8,0%). Nefajčí viac než 60,0% opýtaných pochádzajúcich z Trenčianskeho (65,0%), Nitrianskeho (61,2%), Žilinského (62,6%) a Banskobystrického kraja (60,8%) a rovnako odpovedá viac než polovica mladých ľudí žijúcich v Bratislavskom (59,0%), Trnavskom (59,4%), Prešovskom (57,6%) a Košickom kraji (54,5%). Z uvedeného vyplýva, že najhoršia situácia je zistená u respondentov pochádzajúcich z Košického kraja, pričom najnižší počet pravidelných fajčiarov a najvyšší počet nefajčiarov má trvalé bydlisko v Trenčianskom kraji. Každý deň fajčia najčastejšie mladí ľudia žijúci v neúplných rodinách (41,6%,

doplnené rodiny: 35,3%, úplné rodiny: 22,8%, novozaložené rodiny: 19,4%), avšak najvyšší počet opýtaných, ktorí si cigaretu zapália len občas, pochádza z doplnených rodín (21,6%, neúplné rodiny: 16,1%, úplné rodiny: 14,6%, novozaložené rodiny: 3,9%). Nefajčia najmä respondenti, ktorí majú založené vlastné rodiny (76,7%, úplné rodiny: 62,5%, doplnené rodiny: 43,1%, neúplné rodiny: 42,3%) a v tejto skupine mladých ľudí je zistený aj najnižší počet opýtaných, ktorí fajčia. Najhoršia situácia je zistená u respondentov pochádzajúcich z doplnených a neúplných rodín, kde žije vysoký počet fajčiarov či už príležitostných alebo pravidelných a zároveň aj najnižší počet nefajčiarov. Každý deň fajčí viac než polovica (57,1%) mladých ľudí, ktorí si s rodičmi nerozumejú a viac než pätina (22,6%) opýtaných, z rodín, kde sú vytvorené dobré medziľudské vzťahy. Občas si zapáli cigaretu rovnaký počet respondentov (dobré vzťahy: 14,1%, zlé vzťahy: 14,3%), avšak k nefajčiarom patria vo výrazne vyššom počte mladí ľudia, žijúci v rodinách, kde existujú medzi rodičmi a deťmi dobré vzájomné vzťahy (63,3%, zlé vzťahy: 28,6%).

Oproti zisteniam z roku 2004 mierne klesol počet opýtaných, ktorí fajčia príležitostne (2004: 16,5%, 2009: 14,2%) a zároveň veľmi mierne stúpol počet mladých ľudí, ktorí patria nielen k pravidelným fajčiarom (2004: 25,4%, 2009: 26,0%), ale i k nefajčiarom (2004: 58,1%, 2009: 59,8%).

3.1.1 Vek pri prvom experimentovaní s tabakovými výrobkami

Na otázku, v akom veku mladí ľudia po prvýkrát experimentovali s fajčením tabakových výrobkov, odpovedalo 73,6% respondentov. Najnižší zistený vek bol 4 (0,2%) a 5 rokov (0,4%), avšak najčastejším obdobím, v ktorom mladí ľudia začínajú experimentovať s fajčením tabakových výrobkov, je vek 13 (13,9%), 14 (14,2%) a 15 (20,4%) rokov. Vo veku nižšom ako 10 rokov skúšalo fajčiť 3,8% opýtaných, vo veku od 10 do 14 rokov si zapálila prvú cigaretu polovica (50,5%) respondentov. Vo vekovej skupine od 15 do 17 rokov skúšalo fajčiť 38,0% opýtaných a v období dospelosti experimentovalo s fajčením cigariet 7,7% mladých ľudí.

Muži skúšali fajčiť najčastejšie vo veku 13, 14 (zhodne po 14,2%) a 15 rokov (17,0%), avšak ženy experimentovali s tabakovými výrobkami najmä v období 14 (14,1%), 15 (24,2%) a 16 rokov (13,3%). Vo veku mladšom než 10 rokov fajčilo 6,2% mužov a 1,2% žien, pričom v období od 10 do 14 rokov si zapálilo prvú cigaretu až 56,7% mužov a 43,5% žien. V puberte (od 15 do 17 rokov) skúšala fajčiť tretina (30,7%) mužov a necelá polovica (46,1%) žien a v dospelosti (viac než 18 rokov) experimentovalo s tabakovými výrobkami 6,4% mužov a 9,2% žien. Z uvedeného je zrejmé, že muži skúšali fajčiť vo nižšom veku než ženy.

3.2 Konzumovanie alkoholických nápojov

Medzi látkami vplyvajúcimi na psychiku človeka má okrem tabaku výnimočné postavenie aj alkohol, ktorý je na Slovensku považovaný za najfrekvencovanejšiu drogu. Alkohol je bežne dostupný a jeho mierna konzumácia je v súčasnej spoločnosti akceptovaná. Denne pije alkoholické nápoje 1,8%

opýtaných a 2-3x do týždňa konzumuje alkohol 11,8% respondentov, z čoho vyplýva, že k častým konzumentom týchto nápojov patrí 13,6% mladých ľudí. Príležitostne po pohárikú s alkoholom siahne až 72,6% opýtaných a 13,8% respondentov alkoholické nápoje nepije vôbec. V tejto skupine je zaradených aj 7 (0,7%) mladých ľudí, ktorí priznávajú, že alkohol ešte nikdy neochutnali.

Muži pijú alkoholické nápoje častejšie nielen denne (muži: 2,9%, ženy: 0,8%), ale aj viac krát týždenne (muži: 19,5%, ženy: 4,5%). K ich častým konzumentom tak patrí 22,4% mužov a 5,3% žien. Príležitostne siahne po pohárikú s alkoholom 67,4% mužov a viac než tri štvrtiny žien (77,6%), avšak tento druh nápojov vôbec nepije 10,3% mužov a 17,1% žien. Z výsledkov výskumu vyplýva, že v konzumácii alkoholických nápojov majú jednoznačne prevahu muži. Alkohol pije často 9,4% opýtaných vo veku od 15 do 17 rokov, 12,6% respondentov zo strednej vekovej skupiny a 18,0% mladých ľudí vo veku od 23 do 26 rokov. K príležitostným konzumentom týchto nápojov patria najmä opýtaní zo strednej vekovej kategórie (75,6%, 15-17 rokov: 71,9%, 23-26 rokov: 69,7%), pričom alkohol vôbec nepije 18,8% najmladších opýtaných, 11,8% respondentov vo veku od 18 do 22 rokov a 12,3% mladých ľudí z najstaršej vekovej kategórie. Najnižší počet opýtaných, ktorí pijú alkohol, je vo veku od 15 do 17 rokov, avšak vzhľadom na súčasnú platnú legislatívu by sa títo mladí ľudia vôbec nemali k alkoholickým nápojom dostať. Slobodní opýtaní patria vo vyššej miere k častým konzumentom alkoholu (slobodní: 14,3%, ženatí, vydaté: 10,5%). Mladí ľudia, ktorí majú založené vlastné rodiny častejšie uvádzajú, že pijú tento druh nápojov len príležitostne (ženatí, vydaté: 74,7%, slobodní: 72,1%) a zároveň vo vyššom počte ich nekonzumujú vôbec (ženatí, vydaté: 14,9%, slobodní: 13,6%). Vo zvýšenej miere pijú alkoholické nápoje žiaci stredných odborných škôl (10,4%) a vysokoškoláci (10,5%, G: 5,7%), pričom gymnazisti najčastejšie uvádzajú, že siahnu po pohárikú s týmto druhom nápojov len príležitostne (G: 81,1%, SOŠ: 71,9%, VŠ: 71,6%). Alkoholické nápoje vôbec nepije zhodne po 17,0% žiakov stredných odborných škôl a študentov vysokých škôl, zatiaľ čo u gymnazistov nekonzumuje alkohol len 13,1% opýtaných. Z uvedeného je zrejmé, že žiaci stredných odborných škôl pijú alkoholické nápoje v rovnakej miere ako študenti vysokých škôl, čo je vzhľadom na ich vek považované za negatívne zistenie. K častým konzumentom alkoholických nápojov patria najmä mladí obyvatelia veľkých miest (od 50 001 do 100 000: 16,3%, viac než 100 000: 13,5%, menej než 2 000: 12,0%, od 2 001 do 10 000: 13,4%, od 10 001 do 50 000: 13,5%), avšak príležitostne pijú tento druh nápojov viac než tri štvrtiny opýtaných žijúcich v najmenších aglomeračných jednotkách (menej než 2 000: 75,2%, od 2 001 do 10 000: 69,0%, od 10 001 do 50 000: 74,0%, od 50 001 do 100 000: 72,9%, viac ako 100 000: 72,1%). Alkoholické nápoje vôbec nepijú prevažne mladí obyvatelia miest s počtom obyvateľov od 2 001 do 10 000 (17,6%, menej než 2 000: 12,8%, od 10 001 do 50 000: 12,4%, od 50 001 do 100 000: 10,8%, viac ako 100 000: 14,4%), avšak vo veľkých mestách patrí k abstinentom len 10,0% opýtaných. Často pijú alkohol najmä respondenti žijúci v Žilinskom (17,6%), Prešovskom (15,7%), Košickom (15,6%), Trnavskom (14,7%) a Banskobystrickom kraji (14,3%), zatiaľ čo najmenej mladých ľudí uvádzajúcich častú konzumáciu alkoholu pochádza z Trenčianskeho (9,2%) a Nitrianskeho kraja (7,9%, Bratislavský kraj: 11,6%).

Príležitostne pije alkoholické nápoje viac než 70,0% opýtaných s trvalým bydliskom v Prešovskom (79,1%), Bratislavskom (71,4%), Trenčianskom (74,5%), Nitrianskom (76,2%) a Košickom kraji (72,4%), avšak v Trnavskom kraji uvádza túto frekvenciu konzumácie najnižší počet respondentov (Trnavský kraj: 65,3%, Žilinský kraj: 68,7%, Banskobystrický kraj: 69,6%). Alkohol vôbec nepije pätina opýtaných s trvalým bydliskom v Trnavskom kraji (20,0%, Bratislavský kraj: 17,0%, Trenčiansky kraj: 16,3%, Nitriansky kraj: 15,9%, Žilinský kraj: 13,6%, Banskobystrický kraj: 16,1%, Košický kraj: 11,9%), pričom v Prešovskom kraji nepije žiadny alkohol len 5,2% mladých ľudí. Z uvedeného je zrejmé, že najhoršia situácia je zaznamenaná v Prešovskom kraji, kde žije vysoký počet častých konzumentov alkoholu a zároveň najmenej opýtaných, ktorí alkoholické nápoje nepijú vôbec, zatiaľ čo najmenej častých konzumentov alkoholu má trvalé bydlisko v Trenčianskom a Nitrianskom kraji. Často pijú alkohol vo zvýšenej miere najmä respondenti žijúci v doplnených rodinách (25,5%, neúplné rodiny: 19,5%, úplné rodiny: 12,5%, novozaložené rodiny: 6,8%). Príležitostne siahnu po pohárikovi s alkoholom asi tri štvrtiny mladých ľudí z neúplných (75,8%) a novozaložených rodín (75,7%), asi 72,8% respondentov z úplných rodín a viac než polovica (54,9%) opýtaných, ktorí majú jedného rodiča nevlastného. Alkoholické nápoje vôbec nepije necelá pätina respondentov z úplných (14,8%), doplnených (19,6%) a novozaložených rodín (17,5%), zatiaľ čo v neúplných rodinách rovnako odpovedá len 4,7% mladých ľudí. Z uvedeného je zrejmé, že alkohol v najvyššej miere konzumujú opýtaní, ktorých vychováva len otec alebo matka. K častým konzumentom alkoholu patria najmä respondenti, ktorí si s rodičmi nerozumejú (zlé vzťahy: 44,0%, dobré vzťahy: 10,7%), pričom v skupine opýtaných, ktorí majú v rodinách vytvorené dobré vzájomné vzťahy je vyšší počet príležitostných konzumentov alkoholu (dobré vzťahy: 74,6%, zlé vzťahy: 50,5%) a abstinentov (dobré vzťahy: 14,7%, zlé vzťahy: 5,5%). Často konzumuje alkoholické nápoje viac než tretina (34,7%) pravidelných fajčiarov, 13,4% opýtaných, ktorí si cigaretu zapália občas a 4,5% nefajčiarov. Príležitostne pijú alkohol najmä príležitostní fajčiari (83,8%, nefajčiari: 74,1%, pravidelní fajčiari: 62,9%), avšak žiadny alkoholický nápoj nepije viac než pätina nefajčiarov (21,2%) a necelé tri percentá príležitostných (2,8%) a pravidelných (2,3%) fajčiarov. Z výsledkov výskumu je zrejmé, že najvyššiu frekvenciu konzumácie alkoholu priznávajú opýtaní, ktorí patria k pravidelným fajčiarom.

Z výsledkov je zrejmé, že oproti roku 2004 zostal na úplne rovnakej úrovni počet častých konzumentov alkoholických nápojov (zhodne po 13,6%), avšak výraznejšie klesol počet mladých ľudí, ktorí nepijú žiadne alkoholické nápoje (2004: 19,5%, 2009: 13,8%). Z uvedeného je zrejmé, že zatiaľ čo v roku 2004 mali prevahu abstinenti nad častými konzumentmi, v tomto roku je ich počet vyrovnaný.

3.2.1 Vek pri prvom ochutnávani alkoholických nápojov

Na otázku v akom veku ochutnali respondenti alkohol po prvý krát v živote odpovedalo až 921 (92,2%) opýtaných. Najnižší zistený vek bol 5 (0,2%) a 6 rokov (0,4%), avšak najčastejším vekom, v ktorom respondenti po prvý krát ochutnali alkohol je vek 14 (17,0%), 15 (22,0%) a 16 rokov (18,5%). Vo veku nižšom ako 10 rokov experimentovalo s ochutnávaním alkoholu 1,2% mladých ľudí a v období od 10 do 14 rokov konzumovalo tieto nápoje 37,2% respondentov. Vo veku od 15 do 17 rokov po prvý krát ochutnala alkohol polovica opýtaných a už v dospelosti s ním experimentovalo 11,4% mladých ľudí. Muži aj ženy najčastejšie ochutnávali tento druh nápojov vo veku 14 (muži: 18,0%, ženy: 16,1%), 15 (muži: 22,5%, ženy: 21,6%) a 16 rokov (muži: 20,1%, ženy: 16,8%). Muži pili alkohol vo vyššom počte než ženy, a to najmä vo veku nižšom ako 10 rokov (muži: 1,7%, ženy: 0,6%) a v období od 10 do 14 rokov (muži: 39,4%, ženy: 35,1%). Počet respondentov, ktorí po prvý krát pili alkohol vo veku od 15 do 17 rokov je pomerne vyrovnaný (muži: 51,1%, ženy: 49,2%), avšak v skupine opýtaných, ktorí experimentovali s alkoholom až v dospelosti je zistený výrazne vyšší počet žien (15,9%, muži: 7,8%). Z uvedeného vyplýva, že vo veku nižšom ako 15 rokov experimentujú s konzumovaním alkoholu častejšie muži, pričom vyšší počet žien je zaznamenaný vo veku vyššom než je 18 rokov

3.2.2 Druh alkoholu

Na túto otázku odpovedalo 867 respondentov (87,0%), pretože sa týka len tých mladých ľudí, ktorí v predchádzajúcej otázke priznávajú, že alkoholické nápoje pijú. Z dosiahnutých výsledkov výskumu vyplýva, že respondenti pijú najčastejšie pivo (43,6%), viac než tretina (32,2%) opýtaných dáva prednosť vínu a 19,5% mladých ľudí preferuje destiláty. Likéry obľubuje len 3,9% opýtaných a iný druh ako napr. rôzne miešané alkoholické nápoje pije len necelé percento (0,7%) respondentov.

Muži pijú častejšie pivo (muži: 60,8%, ženy: 25,9%) a tvrdý alkohol (muži: 20,5%, ženy: 18,0%), zatiaľ čo ženy dávajú prednosť vínu (ženy: 47,0%, muži: 17,8%), likérom (ženy: 7,5%, muži: 0,5%) a miešaným alkoholickým nápojom (ženy: 1,6%, muži: 0,5%). Mladí ľudia vo veku od 15 do 22 rokov obľubujú vo vyššej miere pivo (15-17 rokov: 44,2%, 18-22 rokov: 42,1%, 23-26 rokov: 37,4%), avšak najstarší respondenti majú radšej víno (23-26 rokov: 44,9%, 18.-22 rokov: 36,3%, 15-17 rokov: 17,3%). Najmladší opýtaní pijú častejšie než ostatní destiláty (15-17 rokov: 32,7%, 18-22 rokov: 15,4%, 23-26 rokov: 14,2%), zatiaľ čo mladí ľudia vo veku od 18 do 22 rokov preferujú likéry (18-22 rokov: 5,0%, 23-26 rokov: 3,2%, 15-17 rokov: 4,8%) a miešané alkoholické nápoje (18-22 rokov: 1,2%, 23-26 rokov: 0,3%, 15-17 rokov: 1,0%). Žiaci stredných odborných škôl (50,0%) a gymnázií (41,7%, VŠ: 41,8%) pijú najčastejšie pivo alebo destiláty (SOŠ: 29,7%, G: 28,7%, VŠ: 10,1%), pričom študenti vysokých škôl preferujú víno (VŠ: 44,3%, SOŠ: 16,5%, G: 20,4%). Gymnazisti vo vyššej miere než ostatní pijú likéry (G: 7,4%, SOŠ: 3,3%, VŠ: 3,1%) a miešané alkoholické nápoje (G: 1,8%, SOŠ: 0,5%, VŠ: 0,7%).

Z porovnaných údajov vyplýva, že od roku 2004 výrazne klesol počet opýtaných, ktorí pijú najčastejšie víno (2004: 36,1%, 2009: 19,9%), likéry (2004: 13,4%, 2009: 3,9%) a rôzne miešané alkoholické nápoje (2004: 1,8%, 2009: 0,7%). Výrazne stúpol počet mladých ľudí, ktorí preferujú destiláty (2004: 9,0%, 2009: 21,2%) a počet respondentov, ktorí majú najradšej pivo zostal na približne rovnakej úrovni (2004: 39,7%, 2009: 38,6%). Z hlbšej analýzy výsledkov výskumu je zrejmé, že oproti zisteniam z roku 2004 výrazne stúpila konzumácia destilátov a poklesla obľuba vína, likérov a miešaných alkoholických nápojov.

3.2.3 Nadmerná konzumácia alkoholických nápojov

Po požití sa alkoholické nápoje dostávajú prostredníctvom krvného obehu do celého tela. Ich nadmerná konzumácia sa prejavuje určitým stavom opitosti, ktorý nielen závisí od množstva a druhu skonzumovaného alkoholu, ale aj od momentálneho psychického a fyzického stavu jedinca. Účinky nadmerného požitia alkoholu z vlastných skúseností nepozná viac ako tretina (30,4%) opýtaných, pričom jednorazové skúsenosti priznáva približne rovnaký počet mladých ľudí (32,0%). Občas túto nepríjemnú situáciu zažíva až 29,8% respondentov a často cíti účinky alkoholu na svojom organizme 7,8% mladých ľudí.

Ešte nikdy sa neopilo až 41,4% žien a len 18,8% mužov, pričom ženy (35,1%, muži: 28,7%) vo vyššom počte priznávajú, že už raz až dva krát v živote túto situáciu zažili. Muži výrazne častejšie než ženy poznajú účinky nadmernej konzumácie nielen občas (muži: 41,2%, ženy: 19,0%), ale aj často (muži: 11,3%, ženy: 4,5%). Z výsledkov výskumu vyplýva, že muži sa opíjajú omnoho častejšie, pričom ženy sa väčšinou poučia už z prvej negatívnej skúsenosti. Ešte nikdy sa neopila približne tretina opýtaných z každej vekovej kategórie (15-17 rokov: 30,5%, 18-22 rokov: 30,2%, 23-26 rokov: 30,4%). Najlepšia situácia je zistená v podsúbore opýtaných vo veku od 23 do 26 rokov, ktorým sa táto situácia stala najmä raz až dva krát v živote (23-26 rokov: 37,5%, 18-22 rokov: 30,4%, 15-17 rokov: 26,6%). Občas sa opijú častejšie než ostatní respondenti vo veku od 18 do 22 rokov (32,7%, 23-26 rokov: 27,8%, 15-17 rokov: 28,5%), avšak častú nadmernú konzumáciu alkoholu priznávajú vo výrazne vyššej miere najmladší opýtaní (14,5%, 18-22 rokov: 6,7%, 23-26 rokov: 4,3%). Slobodní respondenti sa po konzumácii alkoholických nápojov opijú vo vyššej miere občas (slobodní: 32,2%, ženatí, vydaté: 14,8%) a často (slobodní: 8,0%, ženatí, vydaté: 2,6%), zatiaľ čo mladí ľudia, ktorí majú založené vlastné rodiny priznávajú najmä jednorazové skúsenosti (ženatí, vydaté: 42,6%, slobodní: 30,7%). Ešte nikdy sa neopilo 40,0% respondentov, ktorí majú vlastné rodiny a necelá tretina (29,0%) slobodných opýtaných. Najmenej týchto negatívnych skúseností majú veriaci respondenti (34,9%, nerozhodnutí: 33,1%, neveriaci: 18,8%), pričom neveriaci častejšie než ostatní uvádzajú, že sa im táto situácia stáva jednorazovo (neveriaci: 35,3%, nerozhodnutí: 27,3%, veriaci: 31,5%) alebo občas (neveriaci: 36,5%, nerozhodnutí: 29,8%, veriaci: 26,9%). Často sa po konzumácii alkoholu opije viac než 9,0% neveriacich (9,4%) a v otázkach viery nerozhodnutých (9,9%) mladých ľudí, zatiaľ čo

v skupine veriacich rovnako odpovedá 6,8% opýtaných. Ešte nikdy sa neopilo 33,3% gymnazistov, avšak v skupine žiakov stredných odborných škôl (25,9%) a študentov vysokých škôl (326,6%) nemá tieto negatívne skúsenosti nižší počet mladých ľudí. Približne rovnaký počet opýtaných zo všetkých sledovaných skupín priznáva jednorazové skúsenosti (SOŠ: 25,9%, G: 26,0%, VŠ: 28,7%). Až necelá polovica (42,6%, SOŠ: 33,2%, G: 24,4%) študentov vysokých škôl zažívajú tieto situácie najmä občas, avšak často sa opijú vo výrazne vyššej miere stredoškôlci (SOŠ: 15,0%, G: 16,3%, VŠ: 2,1%) než študenti vysokých škôl. Z uvedeného je zrejmé, že i keď je na Slovensku zakázaný predaj alkoholických nápojov osobám mladším ako 18 rokov, nemajú žiaci stredných škôl problém sa k alkoholu dostať a to v takej miere, že sa určitej skupine hrozí až závislosť. Ešte nikdy sa neopila viac než tretina opýtaných žijúcich v Trnavskom (38,5%), Bratislavskom (36,0%) a Trenčianskom kraji (35,7%, Nitriansky kraj: 32,5%, Žilinský kraj: 30,6%, Banskobystrický kraj: 25,2%, Košický kraj: 29,1%), zatiaľ čo v Prešovskom kraji nemá tieto negatívne skúsenosti len 21,6% mladých ľudí. Jednorazové skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu priznávajú najmä respondenti pochádzajúci z Nitrianskeho (34,9%), Prešovského (34,5%) a Košického kraja (34,3%, Bratislavský kraj: 29,7%, Trnavský kraj: 28,1%, Trenčiansky kraj: 31,6%, Žilinský kraj: 31,3%, Banskobystrický kraj: 27,9%), avšak občas sa táto nepríjemná situácia stáva vo zvýšenej miere mladým ľuďom s trvalým bydliskom v Banskobystrickom (39,6%), Prešovskom (36,3%) a Žilinskom kraji (33,3%, Bratislavský kraj: 22,5%, Trnavský kraj: 21,9%, Trenčiansky kraj: 24,5%, Nitriansky kraj: 29,4%, Košický kraj: 26,1%). Často sa po konzumácii alkoholu opijú najmä opýtaní pochádzajúci z Bratislavského (11,7%), Trnavského (11,5%) a Košického kraja (10,4%, Trenčiansky kraj: 8,2%, Banskobystrický kraj: 7,2%, Prešovský kraj: 7,6%), zatiaľ čo v najnižšom počte rovnako odpovedajú opýtaní žijúci v Nitrianskom (3,2%) a Žilinskom kraji (4,8%). Najhoršia situácia je zistená u respondentov žijúcich v Prešovskom kraji, pričom v omnoho nižšej miere sa po konzumácii opijajú mladí ľudia pochádzajúci z Nitrianskeho a Žilinského kraja. Ešte nikdy neboli opití najmä respondenti, ktorí majú založené vlastné rodiny (42,7%, úplné rodiny: 32,7%, doplnené rodiny: 19,6%, neúplné rodiny: 16,1%), pričom títo mladí ľudia zároveň vo zvýšenom počte priznávajú, jednorazové skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu (novozaložené rodiny: 39,8%, úplné rodiny: 29,8%, doplnené rodiny: 29,4%, neúplné rodiny: 35,5%). Opýtaní pochádzajúci z doplnených rodín sa opijú častejšie než ostatní občas (doplnené rodiny: 41,2%, úplné rodiny: 29,0%, neúplné rodiny: 39,6%, novozaložené rodiny: 16,5%) a často (doplnené rodiny: 9,8%, úplné rodiny: 8,5%, neúplné rodiny: 8,7%, novozaložené rodiny: 1,0%). Z uvedeného je zrejmé, že najhoršia situácia je zistená u mladých ľudí, ktorých vychováva nevlastný otec alebo matka, zatiaľ čo respondenti, ktorí majú založené vlastné rodiny, zažili tieto nepríjemné situácie v najnižšom počte. V skupine opýtaných, ktorí priznávajú, že v ich rodinách chýbajú dobré medziľudské vzťahy, je zaznamenaný zvýšený počet respondentov, ktorí sa po konzumácii alkoholu opijú často (zlé vzťahy: 12,1%, dobré vzťahy: 7,3%) a občas (zlé vzťahy: 48,4%, dobré vzťahy: 28,1%). V podsúbore respondentov, ktorí majú v rodinách vytvorené dobré vzájomné vzťahy, je zistený zvýšený počet opýtaných, ktorí sa ešte nikdy neopili

(dobré vzťahy: 32,6%, zlé vzťahy: 8,7%) alebo majú s nadmernou konzumáciou alkoholu len ojedinelé skúsenosti (dobré vzťahy: 32,0%, zlé vzťahy: 30,8%). Z prezentovaných dát je zrejmé, že vo výrazne vyššej miere sa opíjajú mladí ľudia, ktorí nemajú doma vytvorené vhodné citové zázemie. Pravidelní fajčiari sa vo najvyššom počte opijú nielen občas (fajčí denne: 55,4%, fajčí občas: 37,3%, nefajčí: 17,0%), ale aj často (fajčí denne: 14,0%, fajčí občas: 10,6%, nefajčí: 4,4%). Ešte nikdy neboli opití najmä nefajčiari (45,0%, fajčí denne: 4,3%, fajčí občas: 16,2%), pričom jednorazové skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu priznávajú vo zvýšenom počte mladí ľudia, ktorí si cigaretu zapália občas (35,9%, fajčí denne: 26,4%, nefajčí: 33,6%). Z výsledkov výskumu je zrejmé, že najčastejšie sa opijú respondenti, ktorí fajčia denne, avšak aj opýtaní, ktorí si cigaretu zapália len príležitostne, uvádzajú vo vyššom počte nadmernú konzumáciu alkoholu než nefajčiari. Až 83,8% opýtaných, ktorí alkohol nepijú vôbec sa ešte nikdy neopilo (pije často: 1,5%, pije príležitostne: 25,6%). V tejto skupine priznáva 16,2% mladých ľudí ojedinelé skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu, ale ani jeden opýtaný nezažíva tieto nepríjemné situácie občas alebo často. Respondenti, ktorí patria k častým konzumentom alkoholických nápojov, sa najčastejšie opijú nielen občas (pije často: 62,5%, pije príležitostne: 29,4%, nepije: 0), ale aj často (pije často: 19,1%, pije príležitostne: 7,2%, nepije: 0). Ojedinelo zažijú tieto nepríjemné situácie najmä mladí ľudia, ktorí konzumujú alkohol len príležitostne (37,8%, pije často: 16,9%, nepije: 16,2%). Vo zvýšenej miere sa občas (pivo: 40,7%, víno: 25,2%, likéry: 12,1%, destiláty: 40,8%, miešané nápoje: 0) alebo často (pivo: 10,1%, víno: 2,2%, destiláty: 20,1%, likéry a miešané nápoje: zhodne 0) opijú respondenti, ktorí pijú pivo a tvrdý alkohol, zatiaľ čo opýtaní, ktorí majú radšej víno, zažili túto nepríjemnú situáciu najmä raz až dva krát v živote (víno: 38,8%, pivo: 33,6%, likéry: 27,3%, destiláty: 30,2%, miešané nápoje: 28,6%). Ešte nikdy sa neopili najmä respondenti, ktorí majú radi miešané nápoje (71,4%) a likéry (60,6%), pričom rovnako odpovedá len viac než tretina (33,8%) konzumentov vína, 15,6% respondentov, ktorí preferujú pivo a len 8,9% opýtaných obľubujúcich destiláty. Z celkového pohľadu na výsledky výskumu je zrejmé, že najmenej skúseností s nadmernou konzumáciou alkoholu majú mladí ľudia, ktorí pijú miešané nápoje likéry, avšak najhoršia situácia je zistená v podsúbore opýtaných, ktorí z alkoholických nápojov uprednostňujú tvrdý alkohol a pivo.

Od roku 2004 mierne klesol počet mladých ľudí, ktorí sa ešte nikdy neopili (2004: 32,6%, 2009: 30,4%) a znížil sa aj počet opýtaných, ktorí zažili túto nepríjemnú situáciu len raz alebo dva krát v živote (2004: 37,0%, 2009: 32,0%). Mierne stúpol počet mladých ľudí, ktorí sa opijú občas (2004: 27,8%, 2009: 29,8%) a výrazne sa zvýšil počet respondentov, ktorí sa po konzumácii alkoholických nápojov opijú často (2004: 2,6%, 2009: 7,8%). Z prezentovaných výsledkov výskumu vyplýva, že v súčasnosti sa mladí ľudia vo veku od 15 do 26 rokov opíjajú častejšie než v roku 2004.

3.2.4 Vek pri prvých skúsenostiach s nadmernou konzumáciou alkoholu

Na otázku, v akom veku sa opýtaní po prvýkrát po konzumácii alkoholických nápojov opili, odpovedalo 673 (67,42%) opýtaných. Najnižší vek, v ktorom sa mladí ľudia opili, bol 9 rokov (0,4%), avšak najčastejšie respondenti nezvládnu konzumáciu alkoholu a po prvýkrát sa opijú vo veku 15 (14,6%) a 16 (12,1%) rokov. Vo veku nižšom ako je 14 rokov sa stala táto nepríjemná situácia necelej štvrtine (24,4%) mladých ľudí, avšak vo veku od 15 do 17 rokov sa po prvýkrát opilo až 53,8% opýtaných. V období dospelosti nezvládlo konzumáciou alkoholu 21,8% respondentov.

Muži sa najčastejšie po prvýkrát opili vo veku 15 rokov (15,6%), pričom ženám sa táto situácia stáva najmä vo veku 16 rokov (13,7%). Vo veku nižšom ako 15 rokov sa po prvýkrát opilo 27,9% mužov a 19,7% žien, pričom vo veku od 15 do 17 rokov je počet respondentov, ktorí zažili túto negatívnu skúsenosť, približne rovnaký (muži: 54,0%, ženy: 53,4%). V období dospelosti nezvládli konzumáciu alkoholu väčšinou ženy (26,9%) než muži (18,1%).

3.3 Osobné skúsenosti respondentov s nelegálnymi drogami

Z celkového počtu 999 respondentov priznáva skúsenosti s nelegálnymi drogami 301 (30,1%) opýtaných. Drogy užila viac než tretina (189-38,7%) mužov a 21,9% (112) žien, pričom častejšie s nimi experimentujú najmladší opýtaní (36,6%) a respondenti vo veku od 18 do 22 rokov (30,3%). V skupine mladých ľudí vo veku od 23 do 26 rokov priznáva tieto skúsenosti 25,3% opýtaných. S nelegálnymi drogami experimentujú najmä neveriaci (37,7%) a v otázkach viery nerozhodnutí mladí ľudia (36,4%) než veriaci (25,6%) respondenti. Výrazne vo vyššej miere vyskúšali užívanie nelegálnych drog slobodní opýtaní (31,3%) než mladí ľudia, ktorí majú založené svoje rodiny (15,7%). Najviac respondentov, ktorí uvádzajú drogové skúsenosti, patrí k žiakom, študentom (36,7%) a nezamestnaným respondentom (32,1%). Drogy užila necelá štvrtina (24,8%) zamestnaných mladých ľudí, zatiaľ čo v najnižšom počte uvádzajú tieto skúsenosti aj podnikatelia (17,6%) a matky na materskej dovolenke (14,3%). Z podsúboru 158 žiakov a študentov, ktorí experimentovali s nelegálnymi drogami, patrí najviac k žiakom stredných odborných škôl (38,5%) a gymnázií (36,6%), pričom drogy užila aj necelá tretina (29,5%) študentov vysokých škôl. Vyskúšali ich najmä opýtaní pochádzajúci z najväčších (37,2%) miest a obcí s počtom obyvateľov od 10 001 do 50 000 (32,9%), avšak v nižšom počte ich užili aj mladí obyvatelia ostatných aglomeračných jednotiek (menej než 2000: 24,5%, od 2 001 do 10 000: 29,6%, od 50 001 do 100 000: 29,9%). V Bratislavskom kraji má drogové skúsenosti až 41,1% opýtaných, pričom v Banskobystrickom (33,0%), Prešovskom (31,2%) a Trnavskom kraji (30,9%) uvádza užitie aspoň jednej drogy viac než tretina respondentov. V najnižšom počte experimentovali s drogami mladí ľudia pochádzajúci z Košického (29,1%), Nitrianskeho (28,8%), Žilinského (25,2%) a Trenčianskeho kraja (22,4%).

Vzhľadom na skutočnosť, že výsledky výskumu sú reprezentatívne na celkovú populáciu mladých ľudí v Slovenskej republike je možné konštatovanie, že skúsenosti s nelegálnymi drogami má z celkového počtu opýtaných vo veku od 15 do 26 rokov necelá pätina (18,9%) mužov a 11,2% žien.

Vo vzťahu k veku týchto mladých ľudí je zrejme, že s drogami experimentuje 9,4% opýtaných vo veku od 15 do 17 rokov, 8,7% respondentov vo veku od 18 do 22 rokov a 8,9% najstarších opýtaných. Zo zistenej štatistickej významnosti je zrejme, že respondenti, ktorí majú skúsenosti s drogami častejšie pochádzajú z neúplných (22,6%, respondenti bez drogových skúseností: 11,6%) a doplnených rodín (6,6%, respondenti bez drogových skúseností: 4,4%) než mladí ľudia, ktorí drogy ešte nevyskúšali a ktorí vo vyššej miere žijú v úplných (70,6%, vyskúšal drogy: 64,1%) alebo novozałożených rodinách (12,6%, vyskúšal drogy: 5,0%). U mladých ľudí s drogovými skúsenosťami sa zároveň vo vyššej miere vyskytujú zhoršené rodinné vzťahy (17,6%, respondenti bez drogových skúseností: 5,4%). Na druhej strane opýtaní, ktorí skúsenosti s drogami nemajú, častejšie uvádzajú existenciu dobrých vzťahov nielen s rodičmi (93,8%, vyskúšal drogy: 81,4%), ale aj so súrodencami (93,8%, vyskúšal drogy: 87,6%). Z výsledkov výskumu je zrejme, že mladí ľudia, ktorí experimentovali s nelegálnymi drogami, pociťujú vo vyššej miere nedostatok peňazí na osobné výdavky (35,7%, bez drogových skúseností: 29,7%) a sú so svojou finančnou situáciou menej spokojní než opýtaní, ktorí drogové skúsenosti nemajú (70,3%, vyskúšal drogy: 64,3%). Spokojnosť s dostatkom finančných prostriedkov je hodnotená na základe subjektívnych pocitov oslovených mladých ľudí a závisí najmä od ich náročnosti a preferovaného životného štýlu.

Mladí ľudia, ktorí už vyskúšali drogy, pociťujú vo vyššom počte dostatok voľného času (64,4%, respondenti bez drogových skúseností: 61,7%), zatiaľ čo respondenti bez drogových skúseností vo vyššom počte uvádzajú, že im voľný čas chýba (38,2%, respondenti s drogovými skúsenosťami: 35,6%). Rodičia respondentov, ktorí nemajú skúsenosti s drogami, sa vo výrazne vyššej miere zaujímajú o to, ako a s kým ich deti prežívajú svoj voľný čas. Vždy je o tom informovaná viac než polovica (52,7%, vyskúšal drogy: 34,9%) otcov a matiek, avšak vo vyššom počte majú čiastočné informácie rodičia opýtaných, ktorí už drogy užili (49,2%, bez drogových skúseností: 38,5%). O spôsob prežívania voľného času svojho syna lebo dcéry sa nezaujíma 15,9% otcov a matiek respondentov, ktorí už vyskúšali drogy, avšak v skupine respondentov bez drogových skúseností nejaví tento záujem 9,1% rodičov. Mladí ľudia, ktorí priznávajú skúsenosti s nelegálnymi drogami, majú viac priateľov (74,4%, respondenti bez drogových skúseností: 69,5%) a vo vyššom počte prežívajú svoj voľný čas s rovesníkmi než opýtaní, ktorí drogy ešte nevyskúšali. S rovesníkmi prežíva svoj voľný čas často 72,0% mladých ľudí, ktorí majú skúsenosti s drogami (bez drogových skúseností: 60,6%), pričom opýtaní, ktorí ich nevyskúšali častejšie uvádzajú, že v tejto spoločnosti trávajú svoj voľný čas len niekedy (34,4%, vyskúšal drogy: 24,7%) alebo nikdy (5,0%, vyskúšal drogy: 3,3%). Výsledky výskumu upozorňujú na výrazný vplyv rovesníckej skupiny, ktorá v prípade, že drogy nielen toleruje, ale aj s nimi experimentuje, môže byť veľmi silným faktorom motivujúcim k experimentovaniu s nelegálnymi drogami aj u mladých ľudí, ktorí nie sú rozhodnutí túto činnosť realizovať. V skupine respondentov, ktorí užili drogy má až 76,8% opýtaných väčšinu priateľov s rovnakými skúsenosťami. Na druhej strane, až 74,0% mladých ľudí, ktorí drogy ešte nevyskúšali sa

kamaráti s rovesníkmi, ktorí rovnako nemajú skúsenosti s drogami. Z uvedeného je zrejmé, že postoje k užívaniu nelegálnych drog sú vo veľkej miere ovplyvnené rovnakými postojmi väčšiny rovesníkov. Mladí ľudia, ktorí už vyskúšali drogy, patria výrazne častejšie medzi fajčiarov, či už pravidelných (47,2%, respondenti bez drogových skúseností: 16,9%) alebo príležitostných (18,4%, respondenti bez drogových skúseností: 12,5%). V tomto podsúbore je len 34,5% nefajčiarov (respondenti bez drogových skúseností: 70,7%) a fajčenie vyskúšali všetci opýtaní (respondenti bez drogových skúseností: 7,9%). Súčasne títo mladí ľudia vo výrazne vyššej miere (27,4%) konzumujú alkoholické nápoje často než respondenti bez týchto negatívnych skúseností (7,8%) a ktorí vo vyššom počte patria k príležitostným konzumentom alkoholu (73,8%, vyskúšal drogy: 69,9%). Alkoholické nápoje nepije len 2,8% opýtaných, ktorí vyskúšali drogy, pričom v tomto podsúbore ochutnali alkohol všetci. V skupine opýtaných, ktorí drogové skúsenosti nemajú, tento druh nápojov nepije 18,5% mladých ľudí a 1,0% opýtaných ho ešte nikdy neochutnali. Respondenti, ktorí už vyskúšali drogy, preferujú z alkoholických nápojov najmä pivo (50,7%, bez drogových skúseností: 39,8%) a tvrdý alkohol (27,7%, bez drogových skúseností: 16,7%), zatiaľ čo opýtaní, ktorí drogové skúsenosti doteraz nemajú, pijú častejšie víno (38,8%, vyskúšal drogy: 19,2%) a likéry (4,7%, vyskúšal drogy: 2,4%). Necelá polovica (48,1%) respondentov, ktorí už vyskúšali drogy, sa občas opije (respondenti bez drogových skúseností: 22,1%) a asi pätine opýtaných (19,5%) sa táto situácia stáva často (respondenti bez drogových skúseností: 2,9%). Ešte nikdy sa po konzumácii alkoholických nápojov neopilo len 7,4% mladých ľudí, ktorí už majú drogové skúsenosti (respondenti bez drogových skúseností: 40,1%). Mladí ľudia, ktorí nikdy s drogami neexperimentovali, uvádzajú vo vyššej miere jednorazové skúsenosti s nadmernou konzumáciou alkoholu (35,0%, respondenti s drogovými skúsenosťami: 24,9%). Z uvedeného vyplýva, že mladí ľudia, ktorí fajčia a konzumujú alkoholické nápoje, sú menej chránení pred nebezpečenstvom aké experimentovanie s nelegálnymi drogami predstavuje.

Výsledky výskumu ukazujú, že od roku 2004 výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí vyskúšali nelegálne drogy (2004: 20,2%, 2009: 30,1%), pričom mierne stúpajúcu tendenciu v užívaní nelegálnych drog sme zachytili v rámci realizovaných každoročných výskumov zameraných na osobné skúsenosti mladých ľudí s nelegálnymi drogami už od roku 2007 (napr. 1999: 19,6%, 2007: 23,8%, 2008: 26,4%, 2009: 30,1%). Z uvedeného je zrejmé, že tejto problematike je potrebné aj naďalej venovať mimoriadnu pozornosť a prostredníctvom primárnej prevencie orientujúcej sa na nízku vekovú kategóriu so širokým záberom informácií o škodlivosti drog a o možnostiach vytvorenia zdravého životného štýlu ovplyvňovať pozitívne túto stále sa zhoršujúcu situáciu u mladých ľudí.

3.3.1 Dôvody pre experimentovanie s nelegálnymi drogami

Medzi najčastejšie dôvody, ktoré viedli mladých ľudí k užívaniu nelegálnych drog zaraďujú respondenti najmä zvedavosť (42,0%) a vo výrazne nižšej miere aj snahu vyrovnávať sa kamarátom v

rovesníckej skupine (15,2%), nudu (13,8%), možnosť na riešenie osobných problémov (7,7%) a strach z toho, že ich rovesníci vysmejú (6,9%). Niektorí opýtaní chceli týmto spôsobom riešiť rodinné (4,5%) a školské problémy (4,3%), 3,0% mladých ľudí vidia v tejto činnosti protest proti okolitému svetu a 2,6% oslovených mladých ľudí uvádza iné, bližšie neurčené dôvody. Zistená štatistická závislosť ukazuje, že obidve skupiny respondentov, považujú za najsilnejší dôvod zvedavosť (ženy: 73,2%, muži: 69,3%), avšak ženy označujú za významnejší motív nudu (ženy: 15,2%, muži: 13,1%) a strach z výsmech rovesníkov (ženy: 8,4%, muži: 6,1%). Muži viac preferujú ako dôvod možnosť eliminovať školské (muži: 5,5%, ženy: 2,2%) a rodinné problémy (muži: 4,9%, ženy: 3,9%), snahu prispôbiť sa rovesníckej skupine (muži: 16,4%, ženy: 12,9%) a iné, bližšie neurčené dôvody (muži: 3,3%, ženy: 1,2%). Obidve skupiny v rovnakej miere považujú užívanie drog za možnosť zabudnúť na osobné problémy (muži: 7,9%, ženy: 7,3%) a protest voči okolitému svetu (muži: 3,0%, ženy: 2,7%).

Porovnanie údajov ukazuje, že zvedavosť (2004: 59,7%, 2009: 42,0%) patrí k najsilnejším dôvodom za celé sledované obdobie. Avšak v tomto roku pripisujú opýtaní výrazne väčšiu účinnosť strachu z odmietnutia rovesníckou skupinou (2004: 2,6%, 2009: 6,9%) a nude (2004: 6,3%, 2009: 13,8%). Vo vyššej miere považujú za dôležitejšie motívy pre konzumáciu nelegálnych drog aj snahu vyrovnáť sa rovesníkom (2004: 11,5%, 2009: 15,2%), protest voči okolitému svetu (2004: 1,6%, 2009: 3,0%) a školské problémy (2004: 3,7%, 2009: 4,3%). Na rovnakej úrovni zostali dôvody: možnosť zabudnúť na osobné (2004: 7,8%, 2009: 7,7%) a rodinné problémy (2004: 4,7%, 2009: 4,5%) a iné, bližšie nešpecifikované motívy (2004: 2,3%, 2009: 2,6%).

3.3.2 Vek pri prvom experimentovaní s nelegálnymi drogami

Najčastejším vekom, kedy mladí ľudia začínajú s drogami experimentovať je vek 15 (23,3%) a 16 (22,6%) rokov, avšak najnižší zistený vek, v ktorom respondenti experimentovali s nelegálnymi drogami je 11 (0,3%) a 12 rokov (1,0%). Vo veku nižšom než 14 rokov užilo nelegálne drogy 21,9% opýtaných, v období od 15 do 17 rokov s nimi experimentovala viac než polovica (59,8%) respondentov. V období dospelosti (18 rokov a viac) užila nelegálne drogy necelá pätina (18,3%) opýtaných. Muži najčastejšie konzumovali po prvý krát nelegálne drogy vo veku 15 a 16 rokov (zhodne po 22,8%), avšak ženy ich užili najmä vo veku 15 rokov (24,1%). Zistené rozdiely medzi mužmi a ženami sú len malé, pretože vo veku nižšom ako 15 rokov vyskúšala konzumáciu drog viac než pätina opýtaných u oboch pohlaví (muži: 21,7%, ženy: 22,3%) a približne rovnaký počet respondentov získal tieto negatívne skúsenosti aj v období od 15 do 17 rokov (muži: 59,3%, ženy: 60,7%). V dospelosti s drogami experimentovali v miernej prevahe muži (19,0%) než ženy (17,0%).

Na základe zistení za roky 2004 až 2009 je možné konštatovanie, že najkritickejším obdobím pre experimentovanie s nelegálnymi drogami je v tomto roku vek 15 rokov, zatiaľ čo v predchádzajúcom období je takto označovaný až vek 17 rokov. Je zrejme výrazné zníženie počtu mladých ľudí

užívajúcich drogy vo veku nižšom než 14 rokov, 15 a 16 rokov, pričom vo vyššom veku je počet opýtaných nižší než pred piatimi rokmi. Na základe porovnaných údajov musíme konštatovať výrazné zníženie veku, v ktorom mladí ľudia začínajú užívať nelegálne drogy, čo zároveň považujeme až za alarmujúce zistenie.

Tabuľka č. 8

Vek respondenta pri prvom experimentovaní s drogou	2004	2009
do 14 rokov	10,4	21,9
15 rokov	13,7	23,3
16 rokov	19,2	22,6
17 rokov	29,7	14,0
18 rokov	11,5	8,6
19 rokov	6,0	3,0
20 rokov a viac	9,5	6,6

3.3.3 Druhy drog, ktoré respondenti vyskúšali pri prvom experimentovaní

Z výsledkov výskumu je zrejmé, že pri prvom experimentovaní s drogami užíli opýtaní 10 druhov drog (prchavé látky, marihuanu, pervitín, extázu, tabletky, tabletky spolu s alkoholom, hašiš, huby, kokaín a anabolické steroidy) a piati opýtaní (1,7%) nevedeli určiť druh drogy, ktorý užíli. Ani jeden respondent neuvádza pri získavaní prvých skúseností s drogami konzumáciu heroínu, LSD a cracku. Najčastejšou drogou, s ktorou mladí ľudia experimentujú pri získavaní svojich prvých skúseností je marihuana (73,0%), v omnoho nižšej miere sú užívané tabletky spolu s alkoholom (6,0%), prchavé látky (4,7%), anabolické steroidy (4,3%), extáza (3,3%), huby (2,3%), tabletky (2,0%) a pervitín (1,7%). V minimálnom počte experimentovali opýtaní aj s hašišom (0,7%) a kokaínom (0,3%).

Zistená štatistická závislosť ukazuje, že muži pri prvom experimentovaní vyskúšali 10 druhov nelegálnych drog (prchavé látky, marihuanu, pervitín, extázu, kokaín, tabletky, tabletky spolu s alkoholom, hašiš, huby a anabolické steroidy) a dvaja opýtaní nevedeli bližšie určiť ktorú drogu užíli. Ženy po prvý krát užíli až 7 druhov drog (prchavé látky, marihuanu, extázu, tabletky, tabletky spolu s alkoholom, huby anabolické steroidy) a tri opýtané nedokázali špecifikovať druh drogy, ktorú konzumovali. Ženy na rozdiel od mužov pri prvom experimentovaní neužíli pervitín, kokaín a hašiš. Obidve skupiny opýtaných najčastejšie fajčili marihuanu (muži: 70,9%, ženy: 76,6%), avšak muži vo vyššom počte než ženy experimentovali s prchavými látkami (muži: 5,8%, ženy: 2,7%), hubami (muži: 3,2%, ženy: 0,9%) a anabolickými steroidmi (muži: 6,3%, ženy: 0,9%). Iba muži uvádzajú aj skúsenosti s konzumáciou pervitínu, kokaínu a hašiša. Ženy vo vyššom počte užíli extázu (ženy: 5,4%, muži: 2,1%), tabletky (ženy: 2,7%, muži: 1,6%), tabletky spolu s alkoholom (ženy: 8,1%, muži: 4,8%). Určiť druh drogy, ktorú užíli, nevie 2,7% žien a 1,1% mužov.

Z porovnaných zistení vyplýva, že v tomto roku mladí ľudia pri svojom prvom experimentovaní užíli okrem iných druhov drog aj tabletky a anabolické steroidy. Poradie najčastejšie užívaných drog sa

nezmenilo, avšak oproti zisteniam z roku 2004 sa zvýšilo experimentovanie s pervitínom, extázou, hubami a tabletkami spolu s alkoholom. Kleslo užívanie marihuany a hašiša a na rovnakej úrovni zostalo vdychovanie prchavých látok. Nezmenil sa ani počet opýtaných, ktorí nevedeli určiť druh drogy, ktorú užíli. Za celé sledované obdobie zostáva marihuana najčastejšie užívanou drogou.

Tabuľka č. 9

Droga užitá pri prvom experimentovaní	2004	2009
prchavé látky	4,2	4,7
marihuana	87,4	73,0
pervitín	1,0	1,7
extáza	1,0	3,3
tabletky	0	2,0
tabletky spolu s alkoholom	2,6	6,0
hašiš	1,6	0,7
huby	0,5	2,3
anabolické steroidy	0	4,0
kokaín	0	0,3
nevie určiť	1,6	1,7

3.3.4 Konzumácia nelegálnych drog vo vzťahu k spôsobu ich aplikácie

Výsledky výskumu ukazujú, že respondenti drogy najčastejšie fajčili (79,4%), prehltali (konzumovali per orálne - 46,2%). V nižšom počte ich vdychovali (13,0%) a v rovnakej miere ich vdychovali cez nos (šnupali- 3,3%) alebo si ich aplikovali intravenózne (3,3%). Počet percent uvedených v grafe je vyšší než 100,0%, pretože respondenti uvádzali aj viaceré možnosti.

Zo zistenej štatistickej významnosti vyplýva, že obidve sledované skupiny najčastejšie drogy fajčia (muži: 79,9%, ženy: 78,6%). Ženy ich častejšie užíli per orálne (ženy: 49,1%, muži: 44,4%) a muži vo vyššej miere nelegálne drogy vdychovali (muži: 14,8%, ženy: 9,8%). Rovnaký počet mužov aj žien drogy vdychoval cez nos (šnupal) (4,2%, ženy: 1,8%) alebo si ich aplikoval intravenózne (muži: 4,2%, ženy: 1,8%).

3.3.5 Najčastejší spôsob získania nelegálnej drogy

Z výskumov realizovaných v predchádzajúcich rokoch je známe, že nelegálne drogy respondentom najčastejšie zaobstarajú ich priatelia alebo spolužiaci, avšak v tomto roku bola pozornosť zameraná na spôsob ich získavania. Z výsledkov výskumu vyplýva, že respondenti si drogy najčastejšie kupujú (53,8%), prípadne ich dostanú zadarmo (38,3%). Výmenný obchod realizuje 6,6% opýtaných a 1,3% respondentov priznáva, že si drogy sami pestujú.

Drogy si najčastejšie kúpia muži, žiaci stredných odborných škôl a mladí ľudia vo veku od 18 do 22 rokov, zatiaľ čo ženy, respondenti z najmladšej vekovej kategórie a študenti vysokých škôl ich dostanú častejšie zadarmo.

Oproti zisteniam roku 2004 stúpol počet opýtaných, ktorí si drogy kupujú (2004: 43,5%, 2009: 53,8%) a v malej miere sa zvýšil aj počet mladých ľudí, ktorí ich vymenia za iné veci (2004: 4,8%, 2009: 6,6%). Klesol počet respondentov, ktorí dostanú drogy zadarmo (2004: 41,5%, 2009: 38,3%) alebo si ich vypestujú sami (2004: 6,4%, 2009: 1,3%).

3.3.6 Celoživotná prevencia užívania drog

Výsledky výskumu rámci zisťovania celoživotnej prevencie užívania nelegálnych drog ukazujú, že respondenti najčastejšie užili marihuanu (42,4%), tabletky spolu s alkoholom (11,2%), tabletky (9,0%), prchavé látky (6,9%), hašiš (6,3%) a extázu (5,8%). V nižšej miere mladí ľudia konzumovali anabolické steroidy (4,8%), huby (3,6%), pervitín (3,1%), LSD (1,6%), kokaín (1,3%) a crack (0,9%). Okrem toho 2,9% respondentov nevie bližšie určiť druh drogy, ktorú užili.

Zo zistenej štatisticky významnej závislosti je zrejmé, že muži užili všetky uvedené druhy nelegálnych drog, avšak ženy nekonzumovali heroín (muži: 0,3%, ženy: 0) a crack (muži: 1,4%, ženy: 0). Najčastejšie užívanou drogou u oboch pohlaví je marihuana (muži: 41,0%, ženy: 45,0%). Muži vo vyššej miere vyskúšali prchavé látky (muži: 7,4%, ženy: 5,8%), pervitín (muži: 3,6%, ženy: 2,1%), LSD (muži: 1,9%, ženy: 1,1%), kokaín (muži: 1,7%, ženy: 0,5%), hašiš (muži: 8,0%, ženy: 3,2%), anabolické steroidy (muži: 6,7%, ženy: 1,6%) a huby (muži: 4,1%, ženy: 2,6%). Ženy častejšie priznávajú experimentovanie s extázou (ženy: 7,8%, muži: 4,7%), tabletkami (ženy: 11,5%, muži: 7,7%) a tabletkami spolu s alkoholom (ženy: 14,1%, muži: 9,6%). Určiť druh drogy, ktorú užili nevie 4,7% žien a 1,9% mužov. V rámci zisťovania situácie vo vzťahu k vekovým skupinám respondentov sa ukázalo, že skúsenosti s heroínom majú len najmladší opýtaní (0,5%, 18-26 rokov: 0) a crack neužil ani jeden respondent zo strednej vekovej kategórie (15-17 rokov: 1,0%, 18-22 rokov: 0, 23-26 rokov: 1,8%). Všetky tri vekové skupiny konzumovali najmä marihuanu (15-17 rokov: 38,1%, 18-22 rokov: 49,2%, 23-26 rokov: 39,4%) a v rovnakej miere uvádzajú aj skúsenosti s užívaním LSD (15-17 rokov: 1,5%, 18-22 rokov: 1,5%, 23-26 rokov: 1,8%). Najmladší opýtaní majú viac skúseností s konzumáciou extázy (15-17 rokov: 6,7%, 18-22 rokov: 5,1%, 23-26 rokov: 5,5%), tabletiiek (15-17 rokov: 11,3%, 18-22 rokov: 8,7%, 23-26 rokov: 7,9%), hašiša (15-17 rokov: 8,3%, 18-22 rokov: 3,1%, 23-26 rokov: 7,9%), húb (15-17 rokov: 5,7%, 18-22 rokov: 1,5%, 23-26 rokov: 3,6%) a vo vyššom počte vyskúšali aj vdychovanie prchavých látok (15-17 rokov: 8,7%, 18-22 rokov: 5,1%, 23-26 rokov: 6,7%). Mladí ľudia vo veku od 18 do 22 rokov užili najmä tabletky spolu s alkoholom (18-22 rokov: 11,8%, 15-17 rokov: 10,4%, 23-26 rokov: 10,3%), avšak najstarší opýtaní uvádzajú skúsenosti s pervitínom (23-26 rokov: 4,2%, 18-22 rokov: 3,7%, 15-17 rokov: 1,5%), kokaínom (23-26 rokov: 1,8%, 18-22 rokov: 1,5%, 15-17 rokov: 0,5%) a anabolickými steroidmi (23-26 rokov: 6,7%, 18-22 rokov: 5,9%, 15-17 rokov: 0,5%).

rokov: 3,2%). Určiť druh drogy, ktorú užíli, nevedia necelé tri percentá najmladších a najstarších opýtaných a 3,7% mladých ľudí vo veku od 18 do 22 rokov. Z uvedeného vyplýva, že užívanie drog je v súčasnosti rozšírené na území celého Slovenska a táto nebezpečná závislosť ohrozuje najmä dospievajúcu mládež.

3.3.7 Mesačná (aktuálna) prevencia užívania drog

V rámci zisťovania mesačnej prevalencie užívania drog sme zistili, že opýtaní konzumovali drogy vo výraznejšie nižšom počte a vôbec neužíli heroín a crack. Najčastejšie fajčili marihuanu (47,3%), konzumovali tabletky spolu s alkoholom (14,2%), tabletky (8,8%), vdychovali prchavé látky (7,4%), fajčili hašiš (6,8%) a konzumovali huby (3,4%). V najnižšej miere užíli pervitín (1,3%), LSD a kokaín (zhodne po 0,7%) a 2,0% respondentov nedokážu identifikovať druh drogy, ktorú užíli.

Zo zistených výsledkov výskumu vyplýva, že muži za obdobie 30 dní užíli omnoho viac druhov drog než ženy. Opýtaní opäť najčastejšie fajčili marihuanu (ženy: 46,7%, muži: 47,6%) a ženy priznávajú viac skúseností s konzumáciou tabletiiek (ženy: 17,8%, muži: 4,9%) a tabletiiek spolu s alkoholom (ženy: 20,0%, muži: 11,7%). Muži vo vyššej miere vdychovali prchavé látky (muži: 7,8%, ženy: 6,7%) a konzumovali huby (muži: 3,9%, ženy: 2,2%). Okrem toho za sledované obdobie užíli iba muži pervitín (1,9%), extázu (4,9%), LSD, kokaín (zhodne po 0,9%) a anabolické steroidy (5,8%). Približne rovnaký počet opýtaných (muži: 1,9%, ženy: 2,2%) nevie bližšie určiť druh drogy, ktorú užíli. V rámci mapovania situácie vo vzťahu k veku respondentov sa zistilo, že najčastejšie užitou drogou je marihuana, ktorú však vo zvýšenej miere fajčili respondenti zo strednej vekovej skupiny (18-22 rokov: 56,3%, 15-17 rokov: 45,7%, 23-26 rokov: 36,7%). Títo mladí ľudia konzumovali aj tabletky (18-22 rokov: 10,4%, 15-17 rokov: 7,1%, 23-26 rokov: 10,0%) a ako jediní užíli aj pervitín (18-22 rokov: 4,2%, 15-17 rokov a 23-26 rokov: zhodne 0). Najmladší opýtaní častejšie vyskúšali extázu (15-17 rokov: 4,3%, 18-22 rokov: 2,0%, 23-26 rokov: 3,3%), hašiš (15-17 rokov: 10,2%, 18-22 rokov: 2,1%, 23-26 rokov: 6,7%), huby (15-17 rokov: 5,7%, 18-22 rokov: 0, 23-26 rokov: 3,3%) a ako jediní uvádzajú aj užitie LSD (15-17 rokov: 1,4%, 18-26 rokov: 0). Mladí ľudia vo veku od 23 do 26 rokov vo zvýšenej miere vdychovali prchavé látky (23-26 rokov: 10,0%, 18-22 rokov: 6,3%, 15-17 rokov: 7,1%), konzumovali tabletky spolu s alkoholom (23-26 rokov: 16,7%, 18-22 rokov: 10,4%, 15-17 rokov: 15,7%) a anabolické steroidy (23-26 rokov: 6,7%, 18-22 rokov: 6,3%, 15-17 rokov: 1,4%) a iba v tejto vekovej skupine je zistené šnupanie kokaínu (23-26 rokov: 3,3%, 15-22 rokov: 0). Najstarší opýtaní zároveň vo vyššej miere než ostatní nevedia určiť druh drogy, ktorú užíli (23-26 rokov: 3,3%, 18-22 rokov: 2,0%, 15-17 rokov: 1,4%).

Tabuľka č. 10

Rok 2009	Celoživotná prevalencia	Mesačná prevalencia
Druh drogy	%	%
prchavé látky	6,9	7,4
marihuana	42,4	47,3
pervitín	3,1	1,3
extáza	5,8	3,4
heroín	0,2	0
LSD	1,6	0,7
kokaín	1,3	0,7
tabletky	9,0	8,8
tabletky a alkohol	11,2	14,2
hašiš	6,3	6,8
crack	0,9	0
huby	3,6	3,4
anabolické steroidy	4,8	4,0
nevie určiť	2,9	2,0
spolu	100	100

Komparácia výsledkov

V porovnaní so zisteniami z roku 2004 je zaznamenaný pokles počtu respondentov, ktorí užili marihuanu, hašiš a crack. Zároveň stúpol počet opýtaných, priznávajúcich konzumáciu extázy a výrazne stúpol počet respondentov, ktorí užili tabletky. Nezmenil sa počet mladých ľudí, ktorí vdychovali prchavé látky, užili pervitín, heroín, LSD, kokaín, tabletky spolu s alkoholom, a huby. Pozitívne hodnotíme fakt, že v tomto roku vedelo viac opýtaných určiť druh drogy, ktorú užili než v roku 2004. Hlbšia analýza zistení ukazuje, že marihuana je najčastejšie užívanou drogou za celé sledované obdobie. Na druhom mieste zaznamenaná konzumácia tabletiiek spolu s alkoholom, avšak v roku 2004 bol tretou najčastejšie užívanou drogou hašiš, v tomto roku sú to tabletky.

Tabuľka č. 11

Rok	2004	2009
Druh drogy	%	%
prchavé látky	7,2	6,9
marihuana	51,1	42,4
pervitín	3,4	3,1
extáza	4,3	5,8
heroín	0,7	0,2
LSD	2,1	1,6
kokaín	1,4	1,3
tabletky	2,9	9,0
tabletky a alkohol	10,6	11,2
hašiš	8,0	6,3
crack	1,7	0,9
huby	2,9	3,6
anabolické steroidy	N	4,8
nevie určiť	3,7	2,9
spolu	100	100

N- nezisťovalo sa

3.3.8 Frekvencia užívania drog

Pravidelne, viac krát týždenne konzumuje nelegálne drogy 4,3% opýtaných a približne rovnaký počet (4,7%) mladých ľudí uvádza len ich víkendové užívanie. Nepravidelne, podľa okolností, konzumuje tieto nelegálne látky tretina (31,2%) respondentov a len jednorazové experimentovanie s drogami priznáva viac než polovica (59,8%) opýtaných.

Zo zistenej štatistickej závislosti je zrejmé, že až 68,8% žien a viac ako polovica (54,5%) mužov užili drogy len jednorazovo. Muži vo vyššej miere konzumujú drogy viac krát týždenne (muži: 5,8%, ženy: 1,8%) a občas (muži: 35,4%, ženy: 24,1%), zatiaľ čo u žien je zistený vyšší počet respondentiek preferujúcich víkendové užívanie (ženy: 5,4%, muži: 4,2%). Z uvedeného je zrejmé, že muži konzumujú drogy častejšie než ženy. Najlepšia situácia je u najstarších opýtaných, kde je zistený najvyšší počet mladých ľudí, ktorí s drogami len jednorazovo experimentovali (23-26 rokov: 70,0%, 18-22 rokov: 59,0%, 15-17 rokov: 51,0%). Opýtaní z najmladšej a strednej vekovej skupiny (zhodne po 33,3%) častejšie než najstarší (26,1%) respondenti uvádzajú, že drogy užívajú občas, podľa okolností. V skupine opýtaných vo veku od 15 do 17 rokov je zistený najvyšší počet mladých ľudí, ktorí priznávajú časté (15-17 rokov: 6,3%, 18-22 rokov: 3,4%, 23-26 rokov: 3,1%) a víkendové (15-17 rokov: 9,4%, 18-22 rokov: 4,3%, 23-26 rokov: 0,8%) užívanie nelegálnych drog, čo považujeme za negatívne zistenie.

V tomto roku výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí s drogami len jednorazovo experimentovali (2004: 47,2%, 2009: 59,8%) a vo vyššom počte sa znížil počet mladých ľudí, ktorí ich konzumujú len občas (2004: 45,1%, 2009: 31,2%). Zvýšil sa počet respondentov uvádzajúcich nielen víkendové (2004: 2,1%, 2009: 4,7%), ale aj časté (2004: 3,6%, 2009: 4,3%) užívanie drog, čo považujeme za negatívne zistenie.

3.3.9 Nebezpečenstvo drogovej závislosti

Problematika drogovej závislosti je zložitá a charakterizuje ju vytvorenie väzby na psychotropnú látku, bez ktorej už jedinec nie je schopný žiť. Mladí ľudia experimentujúci s nelegálnymi drogami si často neuvedomujú dôsledky experimentovania a tento závažný problém vo veľkej miere podceňujú. Obavy z drogovej závislosti pociťuje len 9,6% opýtaných, pričom až 90,4% mladých ľudí, ktorí majú skúsenosti s užívaním drog sa tohto problému vôbec neobáva.

Obavy vo vyššom počte pociťujú muži, najmladší respondenti, žiaci stredných odborných škôl, opýtaní s trvalým bydliskom v Trnavskom kraji a respondenti, ktorí užívajú drogy nepravidelne, podľa okolností.

Oproti zisteniam z roku 2004 mierne klesol počet opýtaných, ktorí pociťujú obavy z drogovej závislosti (2004: 11,8%, 2009: 9,6%). Zvýšil sa počet mladých ľudí, ktorí tieto obavy nepociťujú

a to i napriek tomu, že v tomto roku je zistený vyšší počet opýtaných, ktorí majú skúsenosti s nelegálnymi drogami.

Záver

Zistené výsledky výskumu poukazujú na skutočnosť, že súčasná mládež je vo veľkej miere ohrozená nelegálnymi drogami. Za jeden z najvýznamnejších faktorov prevencie drogovej závislosti je považované vhodné rodinné prostredie, v ktorom má mladý človek zabezpečenú primeranú citovú podporu a istotu a hodnotné a zmysluplné využitie voľného času, čo potvrdili aj nami získané výsledky výskumu. Je preto veľmi potrebné vytvoriť mladým ľuďom také možnosti, aby boli plne uspokojené ich záujmy a potreby, čo sa na druhej strane prejaví nielen na psychickej odolnosti a fyzickom zdraví mladej generácie, ale pomôže ju ochrániť aj pred drogami a inými negatívnymi javmi.

Literatúra

- Pétiová, M. a kol.: Konzumácia legálnych a nelegálnych drog u žiakov základných a stredných škôl. Záverečná správa z výskumu. ÚIPŠ Bratislava 2009
- Pétiová, M. a kol.: Rizikové a ochranné faktory konzumácie drog u mladých ľudí v Slovenskej republike. Záverečná správa z výskumu. ÚIPŠ Bratislava